

Venla Laari ja Annika Seppänen

# NUKKETEATTERI TUNNEKASVATUK- SEN VÄLINEENÄ

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeatutkinto

Sosionomikoulutus

2023



**Kaakkois-Suomen  
ammattikorkeakoulu**

|                |  |
|----------------|--|
| Tutkintonimike | Sosionomi (AMK)                          |
| Tekijät        | Venla Laari & Annika Seppänen            |
| Työn nimi      | Nukketeatteri tunnekasvatuksen välineenä |
| Toimeksiantaja | Lasten kulttuurikeskus Vekkula           |
| Vuosi          | 2023                                     |
| Sivut          | 55 sivua, liitteitä 17 sivua             |
| Työn ohjaaja   | Kati Vapalahti                           |

## TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää tunnetaitoihin pohjautuva nukketeatteriesityksen käsikirjoitus ja nukketeatteriesitys, jota voidaan hyödyntää osana varhaiskasvatusikäisten lasten tunnekasvatusta. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Lasten kulttuurikeskus Vekkula. Työ toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnalliseen osuuteen kuului nukketeatteriesitys, johon kutsuttiin katsojiksi 3–5-vuotiaita lapsia Mikkelin varhaiskasvatuksesta. Opinnäytetyössä selvitettiin, tunnistavatko lapset nukketeatteriesityksessä esiintyneitä tunteita. Arviointia varten kehitettiin tunnetaulukko, jonka kautta osallistujien vastaukset kerättiin. Tutkimuskysymys oli, kuinka hyvin lapset tunnistavat esityksessä käsiteltyjä tunteita. Lasten tunteiden tunnistamista kartoitettiin hyödyntäen opinnäytetyöprosessissa kehitettyä tunnetaulukkoa, johon lapsi sai liimata tarran sen tunteen kohdalle, jonka hän uskoi esityksessä kysymishetkellä olevan.

Projektin tuotoksena syntyivät käsikirjoitus, nukketeatteriesitys ja tunnetaulukko. Opinnäytetyössä testattiin esityksen ja tunnetaulukon toimivuutta. Kehittämisen menetelmänä käytettiin tuotekehitystä. Kehittämisen tukena tuotekehitysprojektissa käytettiin myös aivoriihimenetelmää ja dialogista keskustelua. Tuotekehitysprojekti eteni vaiheittain valmistelusta ja suunnittelusta projektin toteutukseen ja päättämisvaiheeseen.

Opinnäytetyön keskeisinä käsitteinä avattiin varhaiskasvatuksen, tunnetaitojen, draamakasvatuksen, nukketeatterin ja osallistavan teatterin teoriataustaa. Tunnekasvatus ja erityisesti tunteiden tunnistaminen olivat keskeisessä osassa opinnäytetyössä. Opinnäytetyössä koostettu käsikirjoitus käsittelee mielipaha ja myötätunto -teemaa.

Opinnäytetyön tuloksena voidaan todeta, että suurin osa lapsista tunnisti esityksessä ilmenneet tunteet. Näin ollen voidaan todeta nukketeatterin sopivan tunnetaitokasvatuksen välineeksi, jonka avulla lapset voivat oppia tunteiden tunnistamista. Voidaan myös todeta tunnetaulukon olevan käyttökelpoinen väline lasten tunteiden havainnoinnissa tunnekasvatuksen yhteydessä. Opinnäytetyön tulosten perusteella lasten oli helppo tunnistaa nukketeatteriesityksessä esiintyneen nuken kokema tunne.

**Asiasanat:** draamakasvatus, nukketeatteri, osallistava teatteri, tunnekasvatus, tunnetaidot, varhaiskasvatus

|                 |   |
|-----------------|---|
| Degree title    | Bachelor of Social Services                         |
| Authors         | Venla Laari & Annika Seppänen                       |
| Thesis title    | Puppetry as a method of emotional education         |
| Commissioned by | Vekkula – Cultural centre for children and families |
| Time            | 2023  |
| Pages           | 55 pages, 17 pages of appendices                    |
| Supervisor      | Kati Vapalahti                                      |

## ABSTRACT

The objective of the thesis was to develop a method for emotional education for children aged 3-5 years. The thesis was produced as a practice-based thesis, and the result was a script of a puppetry performance that includes a participatory part. An emotion chart was also produced as an outcome of the thesis. The aim was to examine if the children were able to recognize the emotions of the characters in the play. The developed emotion chart includes pictures of each emotion (sad, happy, angry, and amazed) and four columns in which children could put their stickers as an answer to the questions. The puppetry performance and the emotion chart were tested in action as a part of the making process of the thesis.

Product development was used as a method of development. The emotion chart was used to gather information about recognizing the emotions. The process began with gathering theoretical background which was used to write the script. During the process discussions of the execution with the principal of the thesis were used to develop the actual performance. Before the performance, some stage props were prepared, and musical backgrounds were designed. During the performance, children were asked three questions about the emotions of the characters of the play. After the actual performance discussions were used to reflect on the outcome.

This thesis proves that puppetry can be used as a method of emotional education. The emotions which appeared in the play were recognized well by the children. This investigation also proves that the emotion chart is a usable tool to gather information on children's capability of recognizing emotions. The product of this thesis worked as intended and it will be in the use of the principal of the thesis in the future. Further improvement of this product could include inventing more diverse ways to use the developed product.

**Keywords:** drama education, emotional education, early childhood education, puppetry

## SISÄLLYS

|     |  |    |
|-----|--|----|
| 1   | JOHDANTO.....  | 1  |
| 2   | TOIMEKSIANTAJAN KUVAUS JA OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT .....                | 3  |
| 3   | OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE .....                                 | 3  |
| 4   | TIETOPERUSTA JA KESKEISET KÄSITTEET .....                                | 4  |
| 4.1 | Varhaiskasvatus .....  | 4  |
| 4.2 | Tunnekasvatus ja tunnetaidot.....  | 4  |
| 4.3 | Draamakasvatus.....  | 7  |
| 4.4 | Nukketeatteri.....   | 9  |
| 4.5 | Osallistava teatteri .....   | 11 |
| 5   | KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS TUOTEKEHITYSPROJEKTINA .....                     | 12 |
| 5.1 | Valmisteluvaihe.....   | 12 |
| 5.2 | Suunnitteluvaihe .....   | 14 |
| 5.3 | Toteutusvaihe .....  | 17 |
| 5.4 | Projektin päättämisen vaihe.....   | 20 |
| 6   | OPINNÄYTETYÖN TUOTOS JA TULOKSET .....                                   | 21 |
| 6.1 | Opinnäytetyön tuokset: nukketeatterikäsikirjoitus ja tunnetaulukko ..... | 21 |
| 6.2 | Katsojien tunteiden tunnistaminen .....                                  | 22 |
| 7   | JOHTOPÄÄTÖKSET .....   | 23 |
| 8   | POHDINTA .....   | 24 |
| 8.1 | Tulosten luotettavuuden pohdinta.....                                    | 24 |
| 8.2 | Opinnäytetyön eettisyys.....   | 27 |
| 8.3 | Prosessin pohdinta .....   | 27 |
| 8.4 | Jatkokehittämiskohteet .....   | 28 |

## LIITTEET

Liite 1. Nukketeatteriesityksen käsikirjoitus

- Liite 2. Tunnetaulukko
- Liite 3. Saatekirje päiväkodille
- Liite 4. Tulokset
- Liite 5. Palautekysely
- Liite 6. Opinnäytetyön prosessitaulukko

## 1 JOHDANTO

Tunteiden säätelyn harjoittelu luo pohjaa lapsen kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle koko elämän ajalle (Koivuniemi ym. 2021, 265–266). Montroy ym. (2016) toteavat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen olevan tunnesäätelyn kehittymiselle kriittistä aikaa. Varhaiskasvatusympäristö luo lapsen arkeen useita tilanteita, joissa tunteiden säätelytaitoa tarvitaan. Lasten arjessa ilmenee erilaisia sosioemotionaalisia tilanteita, joissa tunteiden säätelytaidon harjoittelu mahdollistuu, kuten siirtymät ja odottelutilanteet, erimielisyydet leikeistä ja niiden säännöistä sekä epäonnistumisen ja pettymyksen kokemukset. (Koivuniemi ym. 2021, 266.)

Tunteet ilmenevät monella tasolla ja niihin voivat vaikuttaa monet eri tekijät, kuten kokijan aivo- ja hermostorakenne sekä valmiudet käsitellä ja kohdata tunteita (Koivuniemi ym. 2021, 265). Tutkimuksen mukaan suomalaisissa päiväkodeissa varhaiskasvattajat kokevat haasteita lasten tunnesäätelyn tukemisessa. Haasteet ilmenevät aikuisten ammattikulttuurin ja lasten vertaiskulttuurin kohdatessa. Tulosten mukaan päiväkodin henkilöstöllä oli vaikeuksia tulkita lasten vertaiskulttuurin erityispiirteitä. (Köngäs & Määttä 2020, 2, 8,14.)

Taide on hyvä keino tunnekasvatukseen, sillä sen avulla voidaan lapselle konkretisoida muodoton ja vaikeasti kuvailtava asia kuten tunteet. Taiteen avulla on mahdollista käsitellä tunteita lasta kiinnostavalla ja osallistumiseen innostavalla tavalla. On kuitenkin tärkeää, että tarina sisältää alun, keskikohdan sekä lopun, jotta lapsi ei jää hämmennyksen valtaan toiminnan päättyessä. Taidekasvatuksella on vahva terapeuttinen merkitys lapsen kasvatuksessa. Taidetuokion avulla lapsi kykenee kanavoimaan ja käsittelemään tunteitaan. Parhaimmillaan onnistuessaan taidekasvatus auttaa lasta oppimaan sallivaa suhtautumista erilaisiin tunteisiin. (Pusa 2009, 72–73, 77.)

Nukketeatteri tarjoaa lapselle yhtäaikaisesti kosketuspinnan useisiin eri taide-  
muotoihin sekä avaa mahdollisuuksia kokea ja tarkastella uusia tunteita. Nukketeatteriesityksen avulla on mahdollista viihdyttää lapsia, mutta myös esimerkiksi avata uusia näkökulmia. Esitys antaa lapselle turvallisen alustan tulkita tunteita ja ajatuksiaan, kohdata pelkojaan tai kokemuksiaan. (Baric 2009,36–

38.) Nukke on lapsien silmissä uskottava hahmo, jonka kautta he voivat oppia erilaisia taitoja ratkaisemalla nukken ongelmia, tai ongelmia heidän omasta elämästään. Tällöin osallistujat oppivat uutta kuin huomaamattaan. (Korošec 2012, 43.)

Nukketeatterin hyödyntämisestä tunnekasvatuksessa on tehty aiemminkin opinnäytetöitä. Esimerkiksi Aaltonen ja Vainio (2010) sekä Kopra ja Valve (2018) ovat aiemmin toteuttaneet toiminnalliset opinnäytetyöt, joiden tuotoksina on rakennettu varhaiskasvatusikäisille lapsille suunnattujen tunnekasvatuskokonaisuuksien toimintasuunnitelmat. Näissä toiminnallisissa kokonaisuuksissa nukketeatteria on hyödynnetty toiminnan teemoihin johdateltaessa sekä toimintaan motivoimisessa. Opinnäytetyöissä todettiin, että nukkeilla oli motivoiva ja innostava vaikutus osallistujiin. Nukkien läsnäolo myös auttoi lapsia keskittymään toimintaan. Toisessa opinnäytetyössä myös todettiin eläinhahmojen olleen lapsille lähestyttävää, samaistuttavia olentoja, jotka myös rohkaisivat sekä lisäsivät luottamusta lapsissa. (Aaltonen & Vainio 2010, 12, 14, 27–28; Kopra & Valve 2018, 2–3, 33, 40.)

Aaltosen ja Vainion (2010) sekä Kopran ja Valveen (2018) opinnäytetyöt käsittelevät kumpikin nukketeatterin hyödyntämistä toiminnan suunnittelussa. Ne eroavat meidän opinnäytetyömme aiheesta siten, että opinnäytetyössämme keskityimme enemmän tunteiden tunnistamiseen valmiista esityksestä. Aiemmissa opinnäytetyöissä painopiste on myös enemmän lapsen omassa tunteidenkäsittelyssä, kun taas meidän tapauksessamme pyrimme selvittämään lasten kykyä tunnistaa tunteita toisesta henkilöstä (tässä tapauksessa nukkeista).

Opinnäytetyömme aiheena on nukketeatteri varhaiskasvatusikäisten tunnekasvatuksen menetelmänä. Opinnäytetyön tilaajana ja yhteistyökumppanina toimii Mikkelissä sijaitseva Lasten kulttuurikeskus Vekkula. Opinnäytetyömme aihe nousi esiin työelämäkumppanin toiveesta. Opinnäytetyössämme loimme nukketeatteriesityksen käsikirjoituksen (liite 1) ja tunnetaulukon (liite 2) sekä nukketeatteriesityksen, joita voidaan monipuolisesti hyödyntää tunnetaitojen oppimisen tukena varhaiskasvatusikäisille lapsille. Tunnetaulukko on koosta-

mamme nelisarakkeinen taulukkopohja, jonka avulla havainnoimme lasten kykyä tunnistaa tunteita. Testasimme toiminnallisen osuuden aikana esityksen ja tunnetaulukon toimivuuden.

## **2 TOIMEKSIANTAJAN KUVAUS JA OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT**

Lasten kulttuurikeskus Vekkula on Mikkelissä sijaitseva monipuolista kulttuuri-toimintaa järjestävä satumaailma. Vekkulassa on tarjolla toimintaa niin päiväkodeille, kouluille kuin muillekin ryhmille paikan päällä Vekkulan tiloissa tai Liikkuvan Vekkulan kautta melkein missä vain. Nukketeatteri kuuluu pysyvänä osana Vekkulan toimintaan. Kulttuurikeskus myös tarjoaa varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnattua nukketeatterikoulutusta. (Lasten kulttuurikeskus Vekkula s.a.)

Opinnäytetyömme aihe nousi esille työelämäkumppanin toiveesta. Vekkulassa on hyödynnetty nukketeatteria tunnekasvatuksen välineenä aiemminkin, mutta opinnäytetyömme avulla halusimme saada tietoa sen merkityksellisyydestä varhaiskasvatuksessa. Tuottamamme nukketeatteriesityksen käsikirjoitus jäi Vekkulan käyttöön. Tulevaisuudessa Vekkula voi myös hyödyntää koostamamme tunnetaulukkoa aineiston keräämisessä nukketeatteriesitysten yhteydessä.

Nukketeatteriesitykseen osallistuivat kaksi varhaiskasvatusryhmää mikkeliäisestä päiväkodista. Kohderyhmämme koostui 3–5-vuotiaista lapsista, jotka tulivat katsomaan esitystä. Lapsia oli yhteensä 27.

## **3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE**

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kehittää menetelmä tunnetaitokasvatukseen 3–5-vuotiaille lapsille. Opinnäytetyössämme keskityimme tunteiden tunnistamisen tarkasteluun. Tarkoituksena oli tuottaa nukketeatteriesityksen käsikirjoitus ja esitys, jota Lasten kulttuurikeskus Vekkula voi käyttää varhaiskasvatustaikäisten lasten tunnekasvatuksessa. Opinnäytetyössä toteutettiin kaksi esitystä, joissa selvitimme, tunnistavatko lapset esityksessä ilmenneitä tunteita. Opinnäytetyössä kehitettiin myös tunnetaulukko, jota voidaan käyttää tulevaisuudessa esityksen yhteydessä reflektoinnissa.

## 4 TIETOPERUSTA JA KESKEISET KÄSITTEET

### 4.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on esimerkiksi päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimena varhaiskasvatustoimintana järjestettävää tavoitteellista ja suunnitelmallista lapsen kasvatusta, opetusta ja hoitoa, joka pohjautuu pedagogiseen toimintaan. Varhaiskasvatus on osa Suomen koulutusjärjestelmää, ja sitä järjestetään alle kouluikäisille eli 0–6-vuotiaille. (Opetushallitus 2022.) Vuonna 2020 kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen osallistui 64,3 % 3–5-vuotiaista (Iltasto 2022).

Varhaiskasvatuksen tavoitteet määrittää varhaiskasvatuslaki, jota Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet täsmentää. Varhaiskasvatuslaki velvoittaa edistämään lasten kasvua, kehitystä ja terveyttä suotuisissa kasvuympäristöissä. (Helenius & Lummelahki 2018, Esipuhe – Varhaiskasvatus uudistuu.) Varhaiskasvatuksen tehtävinä on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista, ehkäistä syrjäytymistä, edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä tukea huoltajaa kasvatustyössä ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. (Opetushallitus 2022.)

### 4.2 Tunnekasvatus ja tunnetaidot

Tunnetaidoilla tarkoitetaan kykyä tunnistaa, säädellä ja ilmaista omia tunteitaan. Niiden avulla voidaan myös pyrkiä säätelemään toisen tunteita, jos toinen ei esimerkiksi siihen itse kykene. Tunnetaidot ovat osa mielenterveyttä ja hyvinvoinnin edistämistä. Siksi niitä on tärkeä harjoitella kaikenikäisenä. (Sepänen 2021, Osa 1: Tunnetaidot.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia elämäntapoihin, jotka edistävät terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää myös tunnetaitojaan. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun tunteita opetellaan yhdessä havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 26.) Tunteet kehittyvät myös sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja siinä, miten muut ihmiset lapseen suhtautuvat. Noin 2,5–4-vuotiaana lapsen leikkeihin tulee mukaan juoni. Kertomusten

maailmaan siirtyessään lapsi elää vuoropuhelussa muiden kanssa ja yhdistelee tietojaan ja kokemuksiaan. Lapsi oppii koetun todellisuuden ja kerrotun todellisuuden eron. (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 63, 69.)

Tunteilla on kolme ominaisuutta: fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset (Seppänen 2021, Osa 1: Tuntemuksia kehossa ja mielessä). Voimakas tunnekokemus muodostuu fysiologisten muutosten, käyttäytymisen muutosten ja subjektiivisen kokemuksen kautta. Esimerkiksi pelkotila voi aiheuttaa ihmisessä sydämen voimakasta tykytystä (fysiologinen muutos) ja kehon jäähmettymistä tai pakene-tilaan menemistä (käyttäytymisen muutos). Subjektiivinen kokemus tunteesta taas tarkoittaa henkilön tietoisuutta kokemastaan tunteesta. (Nummenmaa 2011, 21; Seppänen 2021, Osa 1: Tuntemuksia kehossa ja mielessä.)

Tunteiden sanoittaminen ja käsittely kehittää tunneälyä, joka jaetaan viiteen osa-alueeseen. Kasvattaja voi kehittää omaa ja lasten tunneälyä havaitsemaan omia ja toisten tunteita, ymmärtämään niiden merkitys, sanoittamaan niitä, ilmaisemaan tunteita ja lopulta myös säätelemään niitä. Tunneäly on jaoteltu viiteen osaan Yalen yliopiston kehittämässä RULER-mallissa. (Ollikainen 2020; Köngäs 2019, 53–54.) RULER-mallissa on viisi osa-alueita, jotka jakaantuvat tunteiden havaitsemiseen (recognizing), ymmärtämiseen (understanding), sanoittamiseen (labeling), ilmaisemiseen (expressing) ja säätelemiseen (regulating). Mallin tavoitteena on auttaa aikuista opettamaan lapselle näiden viiden osa-alueen sisältämiä asioita. (Köngäs 2019, 53–54.)

Tunteita havaitsemalla lapsi oppii ymmärtämään tunteen synnyn sisällään sekä huomaa vertaistensa kokevan tunteita. Tunteiden ymmärtäminen johtaa ymmärtämykseen siitä, mikä aiheuttaa millaisenkin tunteen ja tunteita sanoittamalla taas lapsi kykenee erittelemään erilaisia tunnetiloja sekä sanoittamaan niitä. Tunteiden ilmaiseminen opettaa lasta ilmaisemaan omia tarpeitaan loukkaamatta kuitenkaan muita. Tunteiden säätelyllä tarkoitetaan yleisesti negatiivisten tunteiden säätelykykyä, mikä auttaa lasta ohjautumaan ja ohjaamaan muita negatiivisesta tunteesta positiivisuutta kohti sekä vastaanottamaan negatiivisia tunteita. Kehitetty RULER-malli huomioi lasten kehityspsykologisia lainalaisuuksia ja se pyrkii jalkauttamaan kouluihin ja päiväkoteihin käytännön keinoja kehittää lasten tunneälyä. (Köngäs 2019, 53–54.)

Jokainen alkaa havainnoida toisten tunteita luonnostaan. Päiväkoti-ikäisten lasten kanssa tunteiden sanoittamisen opettelu on välttämättömyys. Kasvattajien tulisikin opetella tunnistamaan myös omia tunteitaan, sillä piilotettu tai väärin ymmärretty tunne opettaa vain lasta miellyttämään uhan alla tai tukahduttamaan omia tunteitaan. Tunteiden säätelyn opettelussa tärkeää on, että lapselle sanoitetaan rehellisesti hänen tunteitaan. Vain tällöin lapsella on mahdollisuus oppia tunnistamaan omia tunteitaan. Tunteiden ilmaisu on myös kriittinen taito, koska ilman sitä lapsi voi jäädä vertaiskulttuurinsa ulkopuolelle. (Köngäs 2019, 55–58.)

Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa on tutkittu 3–4-vuotiaiden lasten tunteiden tunnistamista ja hallitsemista sekä niiden yhteyttä kognitiivisiin taitoihin. Tunteiden tunnistamista tutkittiin näyttämällä lapsille kuvia tunteista ja pyytämällä heitä nimeämään niitä. Lapset nimesivät myös nukken tunteita tunnekorttien avulla, ja heitä pyydettiin kertomaan, miksi nukke kokee tiettyä tunnetta. Tunteiden hallintaa tutkittiin haastattelemalla äitejä. Tutkimuksen tuloksissa ilmenee, että tunteiden tunnistamisella ja hallitsemisella on yhteys kognitiivisten taitojen kehittymiseen, mutta kognitiivisilla taidoilla ei ole vastaavaa vaikutusta tunnetaitoihin. (Blankson ym. 2013, 11.)

Ihmisellä on kuusi niin kutsuttua perustunnetta, jotka ovat mielihyvä (ilo), viha, suru, hämmästyminen, pelko ja inho. Nämä perustunteet ovat perinnöllisiä, evoluution saatossa ihmisiin vakiintuneita tunteita. Suurin osa ihmisen tunnereaktioista pohjautuu näihin kuuteen perustunteeseen. Ihmisen erilaisista tunnereaktioista jotkin ovat perinnöllisten tekijöiden sanelemia, kun taas osa tunnereaktioista on kulttuurisesti opittuja. Monimutkaiset tunteet kuten häpeä, nolostuminen, halveksunta tai ylpeys eivät ilmene luonnostaan, vaan ne pohjautuvat ihmisen omaksumiin asioihin tämän seurauksena esimerkiksi vanhempiensa tai ikätovereidensa suhtautumisesta erilaisiin tilanteisiin. Tällaisia tunteita kutsutaan sosiaalisiksi tunteiksi ja ne ihminen oppii kulttuurinsa kautta. Jokaisen ihmisen tunnekokemukseen siis vaikuttaa todennäköisesti hänen henkilökohtainen tulkintansa tunteen aiheuttajasta sekä oppimishistoriansa. (Nummenmaa 2010, 33–37.)

Jokaisen ihmisen tunnekokemukset perustuvat tämän henkilökohtaiseen mielen sisäiseen kokemusmaailmaan. Siksi vain ihminen itse voi tarkalleen tietää, millainen hänen oma tunnekokemuksensa on. Kuitenkin tunnekokemusta on mahdollista käsitellä, lievittää, muuttaa ja ymmärtää paremmin toisen ihmisen kautta. (Nummenmaa 2019, 64–65.)

### **4.3 Draamakasvatus**

Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan yksi varhaiskasvatuksen tavoitteista on tutustuttaa lapsia eri taiteenaloihin sekä kulttuuriperintöön. Taiteellisten kokemusten kautta lasten oppimisedellytykset, myönteinen minäkuva ja sosiaaliset taidot kehittyvät. Myös kyky kuvitella ja luoda mielikuvia kehittyä taidekasvatuksen avulla, mikä on olennaista lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Taidekasvatus tarjoaa lapsille hyvän alustan jäsentää ja ymmärtää ympäröivää maailmaa paremmin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 45.)

Draamakasvatuksen käyttö opetuksessa on hyödyllistä monella tapaa. Draaman avulla voi esimerkiksi tavoittaa oppilaita, jotka ovat tavoittamattomissa perinteisin keinoin sekä saada sellaisia oppilaita sitoutumaan toimintaan, jotka muuten eivät sitoutuisi. Draamakasvatus yhdistää oppilaita toisiinsa ryhmänä, mutta myös kannustaa itsetutkiskeluun. Lisäksi se muokkaa tavanomaista oppimisympäristöä ja haastaa kaikkia opiskelijoita; myös niitä, jotka ovat jo menestyneitä perinteisessä koulutyössä. Draamakasvatus tarjoaa lapselle mahdollisuuden oppia elämästä tutustuen erilaisiin teemoihin, aiheisiin ja kysymyksiin yhtäaikaaisesti emotionaalisisella sekä kognitiivisella tasolla. Draaman kautta voidaan luoda kuvaelmia tosielämän tilanteista, joita läpikäymme molemmilla tasoilla. (Van de Water 2021, 2–3.)

Draamakasvatuksen avulla osallistuja voi oppia omasta itsestään ja sosiaalisista taidoista. Draamassa lähdetään liikkeelle jostakin asiasta, ilmiöstä tai ongelmasta. Draamakasvatuksessa katsojat voivat asettua uuteen rooliin ja sen avulla oppia empaattisesta ymmärtämisestä. Toisen rooliin asettuminen auttaa osallistujaa tutkimaan turvallisesti tunteita ja niiden hallintaa. (Heikkinen 2005, 39–42; Toivanen 2009, 32–34.)

Se, onko valmistamamme esitys teatteria vai draamakasvatusta, on hyvin häilyväistä, sillä näiden käsitteiden määritelmät vaihtelevat hieman riippuen eri asiantuntijoiden mielipiteistä (Heikkinen 2001, 79–80). Kaikki draama, joka on valmistettu kasvatukselliseen tarkoitukseen, kuuluu draamakasvatuksen yleiskäsitteen alle (Heikkinen 2001, 85; Toivanen 2009, 30). Teatterin tekemisessä ja draamassa on kuitenkin hienoinen painotusero, sillä teatteri keskittyy esityksen valmistamiseen, kun taas draaman keskiössä on prosessi, eikä niinkään valmis tuotos (Toivanen 2009, 30). Draamakasvatus on kulttuurin luomisen ja tarkastelun tila, jossa luodaan erilaisia näkökulmia ja vaihtoehtoisia mahdollisuuksia (Heikkinen 2001, 86).

Varhaiskasvatusikäisten lasten draamakasvatuksen tarkoitus on tukea myönteisen minäkäsityksen, itseluottamuksen, keskittymiskyvyn ja mielikuvituksen kehittymistä. Draamaleikki tukee lisäksi lapsen kehollista ja tunteiden ilmaisua. Toiminnan kautta pienetkin lapset yltyvät hyvin korkeatasoiseen eettiseen ajatteluun. Draamallinen työskentely kasvattaa lapsen kielellisiä valmiuksia ja tämä voi oppia ilmaisemaan itseään paremmin. Draamatyöskentelyllä on vahvistava vaikutus ryhmiin. Toiminta on hyödyllistä monikulttuurissa ryhmissä, sillä se on hyvin kokonaisilmaisullista. (Toivanen 2009, 32, 35.)

Draamapedagogiikassa on kolme eri osa-aluetta: jonkin asian opettaminen, itsensä tunteminen ja ilmiöiden pohtiminen. Nämä kolme osa-aluetta kuuluvat draamakasvatuksen oppimisalueisiin. Draamakasvatuksen tavoitteena on herättää katsoja ajattelemaan ja oppimaan esityksen aikana tulleista kokemuksista jotakin. Kaikki oppiminen ei kuitenkaan tapahdu samanaikaisesti esityksen kanssa, vaan oppiminen jatkuu purkaessa esityksessä tapahtuneita asioita. Oppimisen reflektointi ja analysointi keskellä esitystä ei ole välttämättä hedelmällisin ratkaisu, kun esityksen herättämät tunteet ovat vielä pinnalla. (Heikkinen 2001, 86, 102.)

Draamakasvatuksen hyödyntämistä sosioemotionaalisten taitojen oppimisessa tutkittiin ranskalaisessa koululaisryhmässä. Tutkijat kokosivat perinteisistä draamakasvatuksen menetelmistä ranskalaisille 9–10-vuotiaille lapsille sopivan kokonaisuuden, jossa lapset pääsivät opettelemaan esimerkiksi sanantonta viestintää ja yhteistyötaitoja. Tutkimus osoitti säännöllisen draamatyöskentelyn kasvattaneen lasten yhteistyöhaluista käyttäytymistä merkittävästi.

Draamatyöskentelyn myötä myös lasten kyky tulkita toisten tunteita kehittyi. Tutkimus vahvisti käsitystä siitä, että draamatyöskentelyn avulla lasten sosio-emotionaaliset kyvyt vahvistuivat. (Celume ym. 2020, 707, 714–715, 718, 720.)

Draamallinen toiminta edistää tunneilmaisun oppimista. Draamatoiminnan kautta lapsi oppii tunnistamaan tunnetiloja kuvitteellisista hahmoista ja vertailemaan niitä tosielämän tilanteisiin, mikä tukee tunteiden ymmärtämistä. Lapsen kuvaillessa roolihahmon tunteita hän oppii sanoittamaan tuntemuksiaan. Draamallinen toiminta myös tukee lasta oppimaan ilmaisemaan tunteitaan ja tarpeitaan konfliktien syntymistä välttäen. Roolihahmon kokiessa negatiivisia tunteita lapsi ohjaa tätä kohti positiivisempaa tunnetilaa, mikä opettaa häntä toimimaan samoin vertaisiaan kohtaan myös tosielämässä. (Toivanen 2022, 113.)

#### **4.4 Nukketeatteri**

Nukketeatterissa symbolinen hahmo – eli teatterinukke toimii tarinan pääosassa heräten henkiin katsojan mielikuvituksen avulla. Esityksessä teatterinukke ohjaa näyttelijä, joka elävöittää hahmoa liikkein ja äänin. (Baric 2009, 37–38.) Teatterinukke ohjailevaa näyttelijää kutsutaan nukettajaksi. Nuken kautta näyttelemisestä, nukettamisesta, voidaan käyttää myös ilmaisuja animoida tai operoida nukke. (Lintunen 2009, 13.) Nukketeatterissa käytettäviä nukkeja voidaan liikutella eri tavoin, kuten kahvojen, lankojen tai esimerkiksi ohjausristikoiden avulla (Baric 2009, 38).

Nukketeatteria on hyödynnetty 1600-luvulta lähtien kansan viihdyttämisessä, entisaikaisessa mainonnassa, valtaapitäviä parodioivissa satiireissa sekä Raamatun kertomuksien tukena. Suomeen nukketeatteritaide rantautui 1800-luvulla. Useimmat nukketaitelijat olivat tuolloin kierteleviä vieraita ulkomailta. Nukketeatteria on myös käytetty kasvatuksen tukena jo vuosisatoja. Valistusfilosofi Jean-Jacques Rousseau toi lapset ja kasvatuksen esille 1700-luvulla, jolloin nukketeatteria alettiin kohdentaa myös lapsikatsojille. (Lintunen 2009, 17–18.)

Nukketeatterin taika perustuu Marja-Liisa Lintusen (2009, 13–14) mukaan ihmisen hahmottamista ohjaaviin opittuihin skeemoihin. Skeemat ja mielikuvitus auttavat katsojaa rakentamaan tarjotuista viitteistä kokonaisia hahmoja. Lintunen käyttää esimerkkeinä pelkkää päätä, joka muuttuu katsojan silmissä kokonaiseksi hahmoksi ja kulman takaa pilkistäviä korvia, jotka katsoja tulkitsee piileskeleväksi sudeksi. Modernille nukketeatterille on tyypillistä arkipäiväisten esineiden inhimillistäminen liikkeiden avulla. Ihmisen luontainen taito kuvitella eloton asia eläväksi tukee katsojan mielikuvia nukettajan animoimasta esineestä.

Siispä vaikka nukketeatteriesityksessä käytettävät nuket voivat olla hyvin pelkistettyjä ja yksinkertaisia – ne heräävät lapsen silmissä mielikuvituksen avulla eloon ja muuttuvat samaistuttaviksi. Nukke ei kykene ilmeilemään, mutta se voi silti ilmentää monenlaisia tunteita. Äänimaailmalla voidaan korostaa nukan kokemuksia, luonnetta ja mielialoja. Nukketeatteri on hyvin monitasoinen taiteenmuoto, sillä jokainen katsoja kokee esityksen omista lähtökohdistaan ja tulkitsee sitä omalla tavallaan. (Baric 2009, 37–38.)

Nukketeatteri menetelmänä avaa tekijälleen runsaasti mahdollisuuksia, sillä erilaisten ympäristöjen ja tapahtumapaikkojen luominen on helpompaa pienelle lavalle. Nukketeatterin maailmassa yhdistämällä hyvin viitteellinen lavastus ja katsojan mielikuvitus, voidaan luoda rajaton määrä erilaisia visuaalisia miljöitä. Vain tekijän kekseliäisyys on rajana. (Baric 2009, 37.)

Useissa artikkeleissa nousevat esille nukketeatterin positiiviset vaikutukset kasvatusmenetelmänä. Esimerkiksi Ronit Remer ja David Tzurriel (2015) sekä Helena Korošec (2012, 33,39–41,43.) ovat havainneet samankaltaisia hyötyjä nukketeatterityöskentelystä päiväkotij- ja esikouluikäisten lasten opetuksessa. Heidän tutkimustensa mukaan nukketeatterityöskentelyn avulla aikuisten ja lasten välinen kommunikaatio sekä luottamus parantui. Molemmissa artikkeleissa nostettiin myös esille nukketeatterin innostava, motivoiva ja rohkaiseva vaikutus lapseen. Nukkejen avulla ujot ja hiljaisetkin lapset uskalsivat osallistua enemmän toimintaan. Myös lasten verbaalinen itseilmaisuus kasvoi nukketeatterityöskentelyn avulla. Nuket rohkaisivat lapsia tuottamaan puhetta enenevässä määrin.

Korošec nostaa esille häiriökäyttäytymisen vähentyneen nukketeatterityöskentelyn aikana. Hänen mukaansa lasten tunteiden ilmaiseminen helpottui nukkien avulla. Lasten oli myös mahdollista ratkaista ongelmia, kun ongelmia päästiin tarkastelemaan eri perspektiivistä nukken kautta. (Korošec 2012, 42–43.) Korošec ja Zorec (2020) tutkivat nukketeatterin vaikutusta aggressiiviseen käytökseen tarkoituksenaan auttaa lapsia ymmärtämään ihmissuhteita, asettumaan toisen asemaan ja oppimaan eri käyttäytymisen vaihtoehtoja tilanteissa. Tutkimuksessa havaittiin merkittävä tilastollinen eroavaisuus lasten aggressiivisessa käytöksessä kolmen kuukauden nukketeatteriaktiviteetteihin osallistumisen jälkeen verrattuna lasten opettajan arvioihin ennen osallistumista.

#### **4.5 Osallistava teatteri**

Osallistavalla teatterilla tarkoitetaan kaikkia sellaisia esitysmuotoja, joissa katsoja otetaan mukaan esityksen toteutukseen. Useimmiten se tarkoittaa, että yleisö saa ennalta määriteltynä hetkinä osallistua esityksen kulkuun tai kommentoida esitystä. Yhteisöteatteri, forumteatteri ja tarinateatteri ovat tunnetuimpia osallistavan teatterin muotoja. (Kasslin-Pottier 2012, 24.)

Osallistavan draaman tarkoitus on nimensä mukaisesti osallistaa katsojaa prosessin aikana ja herättää ajatuksia kulttuurisista merkityksistä. Osallistavan teatterin alalajit jakaantuvat kolmeen pääasialliseen tavoitteeseen: kasvatukseen, terapeuttiseen ja yhteisölliseen. Osallistavan teatterin ympäristöt ovat hyvin monimuotoisia. Sitä voidaan toteuttaa teatterin lisäksi esimerkiksi sairaaloissa, kouluissa, nuorisotiloissa, museoissa tai vanhainkodeissa. Osallistavassa draamassa ei välttämättä ole katsojia ollenkaan, jolloin kaikki osallistajat ovat esiintyjä (Rusanen 2008, 24; Kasslin-Pottier 2012, 24).

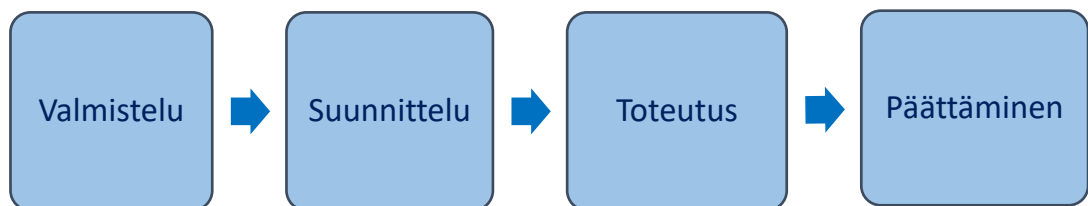
Englannissa tutkittiin tunteiden käsittämistä ja kehollista ilmaisua draamallisen leikin kautta. Tutkimuksessa 3–4-vuotiaat lapset osallistuivat säännöllisesti draamatoimintaan, jossa he tutustuivat Pieni Punahilkka -sadun hahmojen toimintaan leikin kautta. Tutkimuksen tulosten perusteella lasten oli helpompi kuvailla eri tunteita verbaalisesti ja kehollisin ilmauksin tilanteessa, jossa he olivat ensin näytelleet kyseisen hahmon roolissa. Lapset myös alkoivat ilmentää hahmon kokemia tunteita kehollisten eleiden ja liikkeiden kautta. Tutkimuksen

perusteella tarinan hahmojen tunteiden näytteleminen edistää sosiaalista ymmärrystä sekä toisen perspektiivin huomioimista. Siksi tarinoiden näytteleminen on hyvä tila lapsille tutustua ja oppia monimuotoisista tilanteista. Sosiodraamallinen leikki edistää lasten yhteistyötä, keskinäistä vuorovaikutusta sekä kasvattaa ja ylläpitää sosiaalista sekä emotionaalista kehitystä. (Nikiforidou & Stack 2020, 51, 52, 58–59.)

## 5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS TUOTEKEHITYSPROJEKTINA

Kehittämisen lähestymistapana käytimme tuotekehitystä. Kehitimme Vekku-lassa jo käytössä olevaan menetelmään, nukketeatteriin, tunnekasvatukseen painottuvan kokonaisuuden. Jokisen (2010, 9) mukaan tuotekehitys on monivaiheinen prosessi, jossa tavoitteena on kehittää uusi tai parannettu tuote.

Niin sanottu vesiputousmalli on ehkä eniten hyödynnetty prosessimalli tuotekehityksessä. Vesiputousmallissa prosessi etenee vaiheittain. (Hietikko 2021, Erilaisia prosessimalleja.) Projekti eroaa prosessista ja toiminnasta siten, että sillä on oma tavoitteensa, se on rajattu koskemaan tiettyä tuotetta ja sillä on rajallinen aikataulu. Tuotekehitysprojekti ei eroa juurikaan yleiseltä rakenteeltaan muista projekteista (Hietikko 2021, Tuotekehitysprojektin organisointi.) Jaoimme tuotekehitysprojektimme vaiheet Mäntynevan (2016, 15) mukaan neljään vaiheeseen (kuva 1).



Kuva 1. Tuotekehitysprojektin vaiheet Mäntynevaa (2016) mukailten

### 5.1 Valmisteluvaihe

Opinnäytetyötä varten kirjoitettiin opinnäytetyösopimus. Työelämäorganisaatiolta haettiin tutkimuslupa tutkimuslupalomaketta käyttäen. Opinnäytetyössä ei kerätty tai käsitelty henkilötietoja, joten tietosuojailmoitusta ei tarvittu. Toimin-

nallisessa osuudessa mukana olevia päiväkotiryhmiä ja lasten vanhempia informoitiin opinnäytetyöstä etukäteen tutkimuseettisiä ohjeita noudattaen saattekirjeellä (liite 3).

Projektin taustalla oleva tarve määrittää ja rajaa projektin kohdistumista ja laajuutta (Mäntyneva 2016, 16). Opinnäytetyöprosessi käynnistyi maaliskuussa 2022 aiheen valinnalla ja työelämäyhteistyökumppanin etsinnällä. Opinnäytetyömme aihe tuli suoraan työelämäyhteistyökumppanin toiveesta. Vekkulun toiveena oli toiminnallinen opinnäytetyö, jossa hyödynnetään nukketeatteria kasvatusvälineenä. Vekkula oli hyvin luonteva työelämäkumppani opinnäytetyöhömme, sillä olimme molemmat suorittaneet ensimmäisen harjoittelujakson Vekkulassa ja lisäksi tehneet projektityön opintojakson kehittämisprojektin sinne.

Tartuimme opinnäytetyön aiheeseen, koska olimme molemmat kiinnostuneita taidelähtöisten menetelmien käytöstä varhaiskasvatustyössä. Rajasimme aiheetta koskemaan tunnekasvatusta, sillä omien työelämäkokemustemme mukaan tunnekasvatus on ajankohtainen ja tärkeä aihe. Rajasimme aiheetta edelleen koskemaan toisten tunteiden tunnistamista, sillä aiheesta aiemmin tehdyt opinnäytetyöt ja tutkimukset, joihin tutustuimme, keskittyivät enemmän muihin tunnetaitokasvatuksen osa-alueisiin, kuten lapsen omiin tunnekokemuksiin. Tarpeen perustelua ja alustavaa rajausta seuraa luova ideointi (Salonen ym. 2017, 58). Ideointivaiheessa työelämäyhteistyökumppani pääsi myös osallistumaan kehittämistyön ideointiin ja valmisteluun.

Tuotekehityksen valmisteluvaiheessa päätimme, mitkä ovat projektimme tuotoksia. Tarkoituksenamme oli valmistaa esitys, jossa hyödynnetään draama-pedagogiikkaa tunnetaitojen oppimisessa. Kävimme läpi internetistä ja kirjastoista löytyneitä valmiita nukketeatterinäytelmien käsikirjoituksia, joista saimme mallia ja inspiraatiota oman käsikirjoituksen luomiseen. Keräsimme pohjatietoa käsikirjoitukseen kasvatusalan lehdistä, teoriakirjallisuudesta ja oman työkokemuksemme pohjalta. Nukketeatteriesityksessämme käsiteltävä ilmiö valittiin kasvatuksen maailmasta. Esityksessä käsitelty teema oli mielipaha ja myötätunto.

Myötätuntoteema ilmenee myös varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaavassa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Myötätuntoisen toiminnan sisältöjä tuodaan esiin esimerkiksi ohjeistuksissa toisten kohtaamisessa ja kohtelemisessa sekä henkilöstön asemasta moraalisen subjektin ja yhteisön mallintajana lapsille. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 25, 27, 32.) Lapsen kokeman mielipahan taustalla voi olla subjektiivisia, fyysisiä tai henkisiä tekijöitä kuten esimerkiksi kipua, riitoja, koti-ikävä, turhautumista, surua, jännitystä tai pelkoa. Varhaiset kokemukset myötätunnon saamisesta heijastuvat lasten tekoihin ja kykyyn toimia itse myötätuntoisesti. (Salmi ym. 2022, 2–3.)

Tunnetaulukon valmisteluvaiheessa pohdimme erilaisia keinoja, miten saamme kerättyä aineistoa siitä, kuinka hyvin lapset tunnistavat esityksessä esiintyneet tunteet. Hyödynsimme kehittämistyössä aivoriihimenetelmää. Salosen ym. (2017, 83) mukaan aivoriihessä kaikki osallistujat saavat tuoda ideoita esille. Se on luovan ongelmanratkaisun menetelmä, jossa kehitetään suuri määrä ideoita, joista voi kehittyä yhä uusia ideoita. Pohdimme yhdessä opinnäytetyöntekijöiden kesken erilaisia toteutusmahdollisuuksia ideointikeskustelujen kautta. Kävimme keskustelua taulukon toteutettavuudesta, esimerkiksi olisiko jokaisella lapsella oma taulukko esitystilanteessa ja mitä merkintävälinettä käyttäisimme aineistoa kerätessä sekä millaisia kuvia taulukossa olisi. Lopullinen tunnetaulukko oli yhdistelmä kummankin ehdottamista ideoista.

## **5.2 Suunnitteluvaihe**

Kehittämisen suunnitelmassa on käytävä ilmi tavoitteet ja mahdolliset osatavoitteet, etenemisvaiheet, toimijat, sidosryhmät, kehittämis- ja/tai tutkimusmenetelmät sekä dokumentointi-, viestintä-, arviointi- ja levittämistavat. Samalla selvitetään mukana olevien toimijoiden tehtävät ja vastuut sekä työskentelyyn varatut resurssit. (Salonen ym. 2017, 60.)

Prosessin etenemisvaiheita olivat esitysajankohdan määrittäminen, esityksen osallistujien määrittäminen sekä katsojien etsiminen, käsikirjoituksen ja tunnetaulukon valmistaminen, rekvisiitan ja tarpeiston valmistaminen, esityspaikan valmistelu esitystilannetta varten sekä varsinainen esitystilanne. Aloitimme prosessin määrittelemällä ajankohdan esitykselle, joka aluksi määrittiin

kuukauden tarkkuudella syyskuulle 2022. Seuraavaksi keskustelimme työelämäkumppanin kanssa toteutuksesta, esimerkiksi tarpeiston saatavuudesta ja nukettajista. Nukettajina toimivat Vekkulan työntekijät. Tämä tuki myös esityksen juurruttamista osaksi Vekkulan ohjelmakirjastoa.

Kysyimme alustavasti myös läheisestä päiväkodista ryhmiä yleisöksi esitykseen. Kesän aikana valmistelimme käsikirjoituksen ja suunnittelimme tunnetaulukon. Tarkensimme myös esityksen ajankohtaa päivän tarkkuudelle. Elokuussa esittelimme käsikirjoituksen työelämäkumppanillemme. Työelämäkumppanin taholla esityksen harjoitukset alkoivat syyskuun alussa. Työstimme käsikirjoituksen lopulliseen muotoonsa yhteistyössä työelämäkumppanin kanssa harjoitusten yhteydessä. Ennen ensi-iltaa valmistimme ja etsimme esitykseen tarvittavan rekvisiitan sekä kävimme valmistelemassa esityspaikan. Varsinainen esitystilanne sijoittui syyskuun 22. päivään, jolloin kaksi ryhmää kävi katsomassa esityksen.

Kehittämisen suunnitelma eteni vaiheittain teoratiedon keräämiseen ja valmisteluvaiheessa kerättyjen pohjatietojen hyödyntämiseen nukketheateriesityksen käsikirjoitusta suunnitellessa. Kävimme suunnitelmaa läpi yhteisessä palaverissa työelämäyhteistyökumppanin kanssa ja pohdimme projektiimme sopivia ratkaisuja, esimerkiksi rekvisiittaan, esityksen henkilöhahmoihin ja käsikirjoitukseen liittyen. Dokumentoimme tapaamisia prosessitaulukon (liite 6) avulla, johon kirjasimme ajankohdan läsnäolijat, palaverin aiheen ja yhteenvedon tapaamisesta.

Käytimme kehittämisen menetelmänä työelämätapamisissa dialogista keskustelua, joka mahdollisti jokaisen osapuolen näkemysten esiin tuomisen. Salosen ym. (2017) mukaan dialoginen keskustelu eroaa tavallisesta neuvottelusta siten, että erilaisille näkemyksille annetaan tilaa. Keskustelu on avointa ja suoraa. Dialoginen keskustelu on vuorovaikutusta edistävä kehittämisen menetelmä, jossa hyväksytään, että ihmisillä on erilaisia näkemyksiä, eikä kenenkään näkemys ole kokonainen totuus. Dialogisuus on avuksi kehittämistoiminnassa, kun tavoitteena on kehittää uusia tapoja toimia. (Salonen ym. 2017, 55, 84.) Esimerkiksi nukketheateriharjoituksissa hyödynsimme dialogisuutta

muokatessamme käsikirjoitusta. Nukettajat toivat esiin käsikirjoitukseen toivomiaan muutoksia, ja niistä keskusteltiin suoraan ja avoimesti, jotta pääsimme yhteisymmärrykseen.

Toimijoina opinnäytetyössä olivat meidän lisäksi Vekkulan työntekijät, jotka osallistuivat myös esityksen järjestämiseen. Sidosryhmiä olivat esitystä katsomaan tulleet varhaiskasvatusryhmät. Viestintä toimijoiden välillä tapahtui osittain sähköisesti tai puhelimitse ja osittain paikan päällä pidetyissä palaverissa.

Käsikirjoitus ja tulosten analysoinnissa käytettävä tunnetaulukko olivat kehittämistyömme tuotoksia. Tunnetaulukko luotiin aivoriihessä syntyneiden ideoiden pohjalta, ja siinä esiintyvät tunteet valittiin esityksessä esiintyneistä perustunteista, joita olivat ilo, suru, viha ja hämmästyminen. Koostimme käsikirjoituksen valmiin sadun pohjalta. Pohdimme, mitä tunteita esityksessä esiintyy ja missä kohtaa lapsilta oli luontevaa kerätä aineistoa. Käsikirjoituksen pohjana sovelsimme satua nimeltä Lasi maitoa. Lasi maitoa on kertomus köyhästä pojasta, joka lääkäriksi opiskeltuaan auttaa tyttöä, joka auttoi häntä silloin, kun hän tarvitsi apua (English Fairy Tales 2020).

Käsikirjoitusta koostaessa tiivistimme sadun esityksellemme olennaisiin pääkohtiin. Muokkasimme hahmojen määrää nukettajien määrään sopivaksi sekä päätimme kuljettaa tarinaa eteenpäin kertojan roolin avulla. Käsikirjoitukseen koostimme eri hahmojen repliikit ja kertojan repliikit. Kirjasimme kursivoidulla tekstillä äänimaailmassa tai lavasteissa tapahtuvia muutoksia sekä hahmojen tunteita tarinan aikana ohjaamaan nukettajien näyttelemistä.

Kirjoitimme käsikirjoitukseen myös lapsille esitetyt kysymykset ja kohdan, jossa esitys keskeytetään ensimmäisen kysymyksen kysymistä varten. Täydensimme kertojan repliikkejä vapaamuotoisella ohjaamisella esityksen katkoksesta. Esityksen teema, mielipaha ja myötätunto, ilmenee käsikirjoituksessa alkupuoliskolla Heikin mielipahana ja Lotan myötätuntotekona, mutta loppupuoliskolla osat kääntyvät toisinpäin. Heikin saama myötätunto johtaa vastavuoroisesti myötätuntotekoon Lottaa kohtaan.

Tuotekehitysprojektia suunnitellessa selvitetään erilaisia vaihtoehtoisia ratkaisuja projektille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Vaihtoehtoista valitaan se, joka sopii aikataulullisesti ja taloudellisesti parhaiten. (Mäntyneva 2016, 17.) Opinnäytetyömme tavoite oli tuottaa menetelmä varhaiskasvatukseen nukketeatteria hyödyntäen. Päädyimme järjestämään nukketeatteriesityksen kahdelle ryhmälle samana päivänä. Kaksi eri ryhmää mahdollisti suuremman aineiston ja tulosten vertailun.

Opinnäytetyön kustannuksiin kuuluivat matkakustannukset toiminnallista osuutta varten ja palautteen keräämistä varten tulostettavat tunnetaulukot ja tarrat. Opinnäytetyön toiminnalliseen osuuteen tarvittavat rekvisiitat, äänentoiston, valot, teatterinuket ja nukettajat saimme käyttöön yhteistyökumppanilamme Vekkulasta, joten niistä ei aiheutunut kustannuksia opinnäytetyöhömme. Katsojille esitys oli maksuton ja koska kyseessä olivat lähialueen päiväkodit, ei katsojille tullut matkakustannuksia.

### **5.3 Toteutusvaihe**

Suunnitelman valmistuttua siirryimme toteutusvaiheeseen. Toteutusvaiheessa pyritään toteuttamaan projektisuunnitelmassa kuvattu projekti (Mäntyneva 2016, 17). Opinnäytetyön toiminnallinen osuus, eli nukketeatteriesitys järjestettiin syyskuussa 2022 Vekkulassa. Saimme yleisöksi mikkeliiläisen päiväkodin kaksi ryhmää, joista toisessa oli 13 lasta ja toisessa 14 lasta. Ennen esitystä välitimme tiedon esityksestä päiväkotiryhmiin, jotka tulivat katsomaan esitystä. Molemmille ryhmille järjestettiin sama esitys ja molemmilta kysyttiin samat kysymykset. Katsojat olivat 3–5-vuotiaita. Päädyimme pyytämään koeyleisöksi nimenomaan tämän ikäryhmän edustajia, koska kiinnostuksemme koski varhaiskasvatukseen lapsia ja arvelimme, että nuoremmille lapsille tämän tyyppinen työskentely voisi olla liian haastavaa.

Esitykseen ja tunnelmaan virittäytymisessä satumaailmaksi sisustettu Vekkula sopi hyvin miljöökseen esitykselle. Virittäytyminen tunnelmaan alkoi jo ulko-ovelta, kun satuhahmoiksi pukeutuneet aikuiset ottivat lapset ja päiväkodin aikuiset vastaan. Ennen esityksen alkua lasten kanssa käydyissä keskusteluissa ilmeni, ettei suurin osa lapsista ollut käynyt aiemmin katsomassa nukketeatteriesitystä.



Kuva 2. Nukketeatteriesityksen lava

Esityksen aikana havainnoimme lapsiryhmän näkyviä tunnereaktioita, sillä halusimme selvittää, millaisia tunteita esitys lapsiryhmässä herättää. Tunnekasvatukseen pohjautuva esitys oli suunniteltu herättämään lapsissa mielipaha- ja myötätuntoteemojen mukaisia tunteita. Esitysten jälkeen kävimme havaintomme läpi reflektioivassa keskustelussa yhdessä Vekkulän työntekijöiden kanssa ja kirjasimme niitä ylös. Hyödynsimme kirjattuja havaintojamme myös oppinnäytetyön luotettavuuden arvioinnissa.

Salosen ja kumppanien (2017, 35, 40) mukaan havainnointi on tutkimuksellinen tiedonkeruumenetelmä, jolla pyritään tuottamaan kehittämiselle oleellista tietoa. Uuden toimintatavan tai välineen toimivuutta on havainnoitava, jotta syntyisi käsitys siitä, vastaako muutos kehittämistarpeita ja tavoitteita. Toimintaa muokataan ja parannetaan ryhmän jäsenten reflektoinnin, analysoidun aineiston, havaintojen ja toiminnassa mukana olleiden kokemusten kautta.

Esitystilanteessa toinen meistä ohjasi ääniä ja toinen toimi tarinan kertojana. Äänimestari ohjasi ja vaihtoi äänimaailmaa eri kohtausten välillä puhelimen kautta. Koostimme esitystä varten soittolistan, jonka kautta äänimestari pääsi valitsemaan suunnitellun musiikin tai äänen kuhunkin hetkeen.

Kertojan rooli ei sisältänyt nukettamista, vaan kertoja istui äänimestarin kanssa lavan vieressä lukien käsikirjoituksesta kertojan repliikit. Kertoja tuki sadun etenemistä ja tämän repliikeillä kuvattiin lapsille esimerkiksi ajan kulua

näytelmän tarinassa. Kertoja asetti päähänsä silinterihatun merkitsemään sadun alkamista. Tarrojen asettamisen ajaksi kertoja otti hatun päästään ja puki sen jälleen, kun oli aika jatkaa esitystä. Tällaista toimintatapaa kutsutaan Opettaja roolissa -työtavaksi, jossa aikuinen merkitsee fiktiivisen hahmon rooliin asettumista roolimerkin, esimerkiksi hatun tai huivin avulla (Toivanen 2022, 110).

Vaihdoimme esitysten välissä rooleja, jolloin molemmilla oli mahdollisuus havainnoida yleisöä kummastakin roolista käsin. Nukketeatteriesitys koostui kahdesta osasta, joiden välissä kertojan roolissa ollut ohjasi lapset jonoon tunnetaulukon äärelle asettamaan tarra sen tunteen kohdalle, jonka arveli olevan kysymykseen sopiva. Samalla äänimestari jakoi lapsille tarroja. Kertojan rooli vaati hieman enemmän eläytymistä ja keskittymistä, kun taas äänimestarina toiminut osapuoli pystyi paremmin havainnoimaan lasten reaktioita esityksen aikana. Esityksen loputtua tarrojen asettaminen toistettiin. Esityksen kesto oli ohjattujen osallistavien osuuksien kanssa noin 30 minuuttia.

Hyödynsimme koostamaamme tunnetaulukkoa (liite 2) kysyessämme lapsilta kysymyksiä esityksessä esiintyneistä tunteista. Tunnetaulukko oli nelisarakkeinen ja siinä oli vastausvaihtoehtoina ilo, suru, viha ja hämmästyminen. Käytimme tunnetaulukossa Papunetistä (2022) etsittyjä erilaisia tunteita kuvastavia kuvia. Ennen kysymysten esittämistä kysyimme lapsilta, mitä tunnetta valitsemisamme kuvissa olevat eri ilmeet heidän mielestään kuvastivat.

Oleszkiewicz ym. (2017) tutkivat lasten tunteiden tunnistamista kuvista ja hymiöistä. Tutkimustulokset puoltavat sitä, että lapset osaavat tunnistaa suurimman osan graafisista tunteista esittävistä kuvista. Käymällä tunnekuvat lasten kanssa läpi ennen kysymyksiä varmistimme, että lapset ymmärsivät, mitä tunnetta mikäkin kuva ilmensi. Lapset saivat käydä liimaamassa tarrat sen tunteen kohdalle, mikä tunne esityksessä kysymisen hetkellä oli esillä. Näin saimme tietoa siitä, kuinka lapset tunnistivat tunteita.

Kysyimme esityksen aikana ja sen jälkeen kolme kysymystä lapsilta:

-Miltä Heikistä tuntui, kun hänellä ei ollut ruokaa eikä rahaa opiskeluun?

- Miltä luulet, että Lotasta tuntui, kun hän sai laskun ja huomasi, että se oli jo maksettu?

-Miltä Heikistä tuntui, kun hän sai auttaa Lottaa?

Kysymyksiä päättäessämme määrittelimme kuhunkin kysymykseen vastauksen, jonka oletimme lapsien vastaavan ja jota kutsumme tavoitelluiksi vastauksiksi. Ensimmäisen kysymyksen tavoiteltu vastaus oli suru, toisen kysymyksen vastaus taas hämmästyks tai ilo ja kolmannen kysymyksen vastaus oli ilo. Emme voi kutsua kysymyksiemme vastauksia ”oikeiksi”, sillä jokaisen osallistujan vastaukseen vaikuttaa hänen henkilökohtainen tunnekokemuksensa (ks. Nummenmaa 2019, 64–65). Vaikka käsitelimmekin esityksen kysymyksissä vain ihmisen perustunteita, emme silti voi poissulkea sitä vaihtoehtoa, että jonkun osallistujan tunnekokemus poikkeaa niistä.

Analysoimme lasten tuottamaa aineistoa (tunteiden nimeämistä tarroin) määrällisesti kuvaillen. Laskimme tunnetaulukoista lasten asettamien tarrojen määrät ja merkitsimme kunkin ryhmän tavoiteltujen vastausten lukumäärät taulukkoon. Joitakin vastauksia jouduimme olemaan ottamatta huomioon arvioinnissa, sillä tarra oli asetettu kahden taulukon ruudun väliin, eikä ollut varmuutta, kumpaa ruutua vastaaja on tarkoittanut. Ensimmäisessä ryhmässä oli 13 lasta ja toisessa 14. Yhteensä lapsia oli 27.

Merkittyämme tunnetaulukoiden tulokset taulukoihin laskimme tavoiteltujen vastausten prosenttiosuudet ja molempien ryhmien tulosten keskiarvot. Hyödynsimme muita nukketeatteri- ja tunnekasvatustutkimuksia opinnäytetyömme johtopäätöksissä omien tutkimustuloksiemme lisäksi. Osoitimme tutkimuksen luotettavuutta vertailemalla saamiamme tuloksia aiemmin tehtyjen tutkimusten tuloksiin.

#### **5.4 Projektin päättämisvaihe**

Projektin päättämisvaiheessa tuotokset dokumentoidaan ja arvioidaan, kuinka projekti onnistui (Mäntyneva 2016, 17). Tuotekehitysprojektimme tuotokset on liitetty opinnäytetyömme liitteiksi. Arviointia kirjasiimme opinnäytetyön pohdintaosuuteen. Projektin päättämisen yhteydessä projekti luovutetaan sen tilaajalle (Mäntyneva 2016, 17). Projektin päätyttyä nukketeatterin käsikirjoitus (liite 1) ja koostamamme tunnetaulukko (liite 2) jäivät Vekkulaan vapaasti hyödynnettäväksi materiaaliksi.

Opinnäytetyössämme kehitimme tunnetaitokasvatukseen pohjautuvan nukketatterikonaisuuden varhaiskasvatusikäisille lapsille. Tavoitteemme, eli menetelmän kehittäminen toteutui, ja menetelmää testaamalla saatoimme todeta, että sitä pystyy hyödyntämään myös jatkossa varhaiskasvatusikäisten lasten tunnetaitokasvatuksessa. Pyysimme menetelmästä myös kirjallista palautetta esitykseen osallistuneilta varhaiskasvattajilta tekstiviestillä, mutta emme saaneet vastausta kummastakaan ryhmästä. Palautekyselyssä pyrimme selvittämään, kuinka nukketatteri varhaiskasvattajien mielestä sopii tunnekasvatuksen välineeksi, ja millaisia ajatuksia esitys herätti lapsissa ja aikuisissa.

Vekkulasta saamamme palautteen perusteella opinnäytetyö antaa Vekkulan työntekijöille teoretiedollaan tärkeää perusteltua tietoa nukketatterin käyttämisestä varhaiskasvatusikäisten lasten tunnekasvatuksessa. Saamamme palautteen mukaan opinnäytetyön tuloksia voidaan käyttää varhaiskasvatusikäisten lasten nukketatteriesitysten sisältöjen taustatietona ja opetuksellisena kokonaisuutena. Opinnäytetyötä voidaan käyttää tilaajan mukaan myös perehdytysmateriaalina tuleville työntekijöille Vekkulassa.

## **6 OPINNÄYTETYÖN TUOTOS JA TULOKSET**

### **6.1 Opinnäytetyön tuotokset: nukketatterikäsikirjoitus ja tunnetaulukko**

Opinnäytetyömme tuotoksena syntyi nukketatteriesityksen käsikirjoitus (liite 1), joka sisältää tiedot esityksen henkilöihahmoista ja vuorosanoista. Käsikirjoitukseen on kirjattu myös esitykseen tarvittava äänimaailma ja musiikit. Käsikirjoituksessa on saatavilla alustava ohjeistus tunnekasvatuskokonaisuuden ohjaamiseen ja kysymykset, joiden avulla selvitimme, kuinka hyvin lapset tunnistivat esityksessä esiintyneitä tunteita.

Toinen tuotos on tunnetaulukko (liite 2), jota voidaan hyödyntää vastausten keräämisessä. Tunnetaulukko koostuu neljästä sarakkeesta, joiden ylälaitaan on merkitty vastausvaihtoehdot. Sarakkeissa on vaihtoehtoina tunteet ilo, suru, viha ja hämmästys. Sarakkeiden yläpuolella on kutakin tunnetilaa kuvaava kuva jokaisen vastausvaihtoehdon yllä sekä tunteen nimi kirjoitettuna.

Sarakkeet ovat pitkiä, jotta niihin mahtuu useampi vastaus allekkain. Käytimme vastausten keräämisessä tarroja, mutta vastauksia voisi kerätä taulukoon myös esimerkiksi piirtämällä kynällä merkin.

## 6.2 Katsojien tunteiden tunnistaminen

Esityksen aikana havainnoimme lasten näkyviä tunnereaktioita. Lapset seurasivat lavalla tapahtuvaa toimintaa keskittyneesti. Näkyviä tunnereaktioita ei juurikaan esiintynyt esityksen aikana. Esitys piti lasten mielenkiinnon yllä loppuun asti, ja he osallistuivat mielellään osallistavaan osuuteen, eli tarran liimaamiseen tunnetaulukkaan.

Tunnetaulukon tuloksista (liite 4) on laskettu tavoiteltujen vastausten määrä lapsiryhmissä ja ne on kirjattu taulukkaan 1. Suurin osa lapsista tunnisti esityksessä esiintyneet tunteet. Lapsia oli yhteensä 27. Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin Heikin tuntemusta tilanteessa, jossa hänellä ei ollut rahaa ruokaan eikä opiskeluun. Ensimmäisen kysymyksen tavoitellun vastauksen ”suru” vastasi 14 lasta. Toisena kysyttiin Lotan tuntemusta tilanteessa, jossa hän huomasi sairaalalaskunsa olevan jo maksettu. Kysymyksen tavoiteltu vastaus oli ”hämmästyks” tai ”ilo”, jonka antoi 21 lasta. Viimeisenä kysyttiin Heikin tuntemusta, kun hän sai auttaa ystäväänsä Lottaa. Tavoiteltu vastaus oli ”ilo” ja sen antoi 16 lasta.

Kummankin ryhmän tavoiteltujen vastausten määrä sekä tavoiteltujen vastausten prosenttiosuus on laskettu taulukossa 1. Prosenttiosuudet on laskettu käyttämällä kaavaa  $x/y * 100$  ja ne on pyöristetty kahden desimaalin tarkkuuteen. Lisäksi laskimme keskiarvon kaikkien ryhmien tavoitelluista vastauksista.

Taulukko 1. Tavoiteltujen vastausten määrä kysymyksissä

| Tavoiteltu vastaus | 1. ryhmä (13) | 2. ryhmä (14) | Kaikki lapset (27) |
|--------------------|---------------|---------------|--------------------|
| Suru               | 6 (46,15 %)   | 8 (57,14 %)   | 14 (51,85 %)       |
| Hämmästyks tai ilo | 9 (69,23 %)   | 12 (85,71 %)  | 21 (77,78 %)       |
| Ilo                | 6 (46,15 %)   | 10 (71,43 %)  | 16 (59,26 %)       |

Vertailemalla tavoiteltujen vastausten määrää eri ryhmissä selvisi, että ensimmäiseen kysymykseen vastasi tavoittelemamme vastauksen ensimmäisestä ryhmästä 46,15 % lapsista ja toisesta ryhmästä 57,14 % lapsista. Toisen kysymyksen osalta tavoiteltuja vastauksia ryhmissä oli 69,23 % ja 85,71 %. Viimeisessä kysymyksessä tavoittelemamme vastauksen antoi ensimmäisestä ryhmästä 46,15 % ja toisesta 71,43 % lapsista.

Ryhmiä vertaillen, toinen ryhmä tunnisti tunteet paremmin kuin ensimmäinen ryhmä. Ensimmäinen kysymys oli vaikein molemmille ryhmille. Toinen kysymys oli helpoin. Toisaalta se oli helpompi kuin muut kysymykset, koska siinä oli kaksi tavoiteltua vastausta yhden sijaan.

## **7 JOHTOPÄÄTÖKSET**

Saimme vastauksen asettamaamme tutkimuskysymykseen, joka oli kuinka hyvin lapset tunnistavat esityksessä käsitellyjä tunteita. Suurin osa lapsista tunnisti esityksessä ilmenneet tunteet. Tunnetaulukkoa voidaan hyödyntää tunnekasvatuksen yhteydessä kerätessä lapsilta tietoa heidän tunnistamistaan tunteista. Nukketeatteri sopii opinnäytetyömme tulosten mukaan tunnekasvatuksen välineeksi erityisesti tunteiden tunnistamisen osalta, sillä lapset kykenivät tunnistamaan esityksessä ilmenneitä tunteita.

Toivasen (2009, 32, 35) mukaan draama kehittää lapsen tunteiden ilmaisua ja sen kautta lapsi voi oppia lisää itsestään ja toisista. Draamatyöskentely lisää lasten sosiaalisuutta ja ymmärrystä toisia kohtaan, toisten hyväksymistä, vastavuoroisuutta ja empatiakykyä. Tunteiden nimeäminen yhdessä lapsen kanssa vahvistaa lapsen tunnetaitojen kehittymistä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 26).

Nukke kykenee ilmentämään monenlaisia tunteita ja sen välittämä tunnetila on luettavissa asentojen ja liikekielen kautta (Baric & Ruokonen 2022, 124). Opinnäytetyömme tulosten perusteella lasten oli helppo tunnistaa nukan kokema tunne. Musiikki ja kielellinen ilmaisu korosti esityksessä nukan kokemaa tunnetilaa.

Opinnäytetyömme tulokset ovat myös yhtenevät Denhamin ja Couchoudin tekemän tutkimuksen (1990) tulosten kanssa lasten kyvystä tunnistaa tunteen negatiivinen tai positiivinen sävy. Jos tunnetaulukon tunteista ilo ja hämmästyminen luetaan positiivisiksi tunteiksi, sekä suru ja viha negatiivisiksi tunteiksi, suurin osa vastaajista vastasi tavoitellun sävyn mukaisen tunteen kuhunkin kysymykseen.

## **8 POHDINTA**

### **8.1 Tulosten luotettavuuden pohdinta**

Tulosten näkökulmasta uskoisimme tehtävän vaikeustason olleen sopiva, sillä suurin osa lapsista asetti tarransa tavoitellun tunnetilan kohdalle. Kuitenkin joukossa oli myös hajaääniä. Pohdimme seuraavaksi tuloksiin mahdollisesti vaikuttaneita seikkoja.

Uusi paikka ja uusi tilanne saattoivat osaltaan vaikuttaa havainnoimiemme näkyvien tunnereaktioiden vähäisyyteen. Keskustelemalla lasten ja varhaiskasvattajien kanssa ennen esityksen alkua lapsia vastaanottaessamme ilmeni, ettei suurin osa lapsista ollut koskaan ennen ollut katsomassa nukketeatteri-esitystä.

Lopullisiin tuloksiin saattoivat vaikuttaa kielelliset haasteet, sillä ryhmässä oli lapsia, joiden suomen kielen osaaminen oli vähäistä. Yritimme ohjata lapsia työskentelyn aikana kielelliset haasteet huomioiden. Käytimme selkeitä ilmaisuja ohjatessamme lapsia ja kävimme tunteet läpi ennen työskentelyn aloittamista. Tuloksiin saattoi vaikuttaa joidenkin lasten mahdolliset erityisen tuen tarpeet. Kaikki lapset kuitenkin osallistuivat toimintaan.

Kaksikielisyys ei vaikuta lasten kykyyn ymmärtää tunteita aiemman tutkimuksen mukaan. Aiemmassa tutkimuksessa löydettiin kuitenkin eroja kaksi- ja yksikielisten lasten kyvyssä ymmärtää syitä tunnereaktioon. Kaksikielisillä lapsilla oli enemmän vaikeuksia tunnistaa tunteen taustalla olevia syitä. Kuitenkaan eroja tunteiden ymmärtämisessä yleisesti ei ole havaittu. (Bukhalenkova ym. 2022, 9.)

Arvioimme, että lopullisiin tuloksiin saattoi vaikuttaa myös lasten keskinäinen ryhmädynamiikka ja matkiminen. Lapset tuntuivat seuraavan toistensa esimerkkiä ja laittavan tarran samalle paikalle kaverinsa kanssa. Pyrimme omalla toiminnallamme olemaan vaikuttamatta tuloksiin, emmekä esimerkiksi ohjanneet heitä laittamaan tarraa tiettyyn ruutuun. Myös ryhmäkoko saattoi vaikuttaa lasten vastauksiin. Osa lapsista joutui odottamaan omaa vuoroaan päästäkseen laittamaan tarran tunnetaulukkoon. Lisäksi ryhmän koko saattoi aiheuttaa ryhmäpaineita, sillä lapset näkivät toistensa vastaukset.

Vahvan koheesion eli yhteenkuuluvuuden ja kiinteyden omaavassa ryhmässä voi esiintyä ryhmäajattelua. Ryhmäajattelu voi olla negatiivinen ilmiö, mikäli tiiviin ryhmän jäsenet eivät uskalla tuoda esille omia näkökulmiaan. (Laaksonen 2022, OSA 3.) On mahdollista, että varsinkin tiiviimmät katsojaryhmien sisäiset kaveriporukat noudattivat eräänlaista ryhmäajattelua vastatessaan kyselyimme. Se ilmeni esitystilanteessa niin, että ensimmäinen lapsi valitsi sarakkeen, johon tarran asetti ja muut seurasivat perässä pysähtymättä miettimään omaa vastaustaan yksilöllisesti.

Kaksi kysymystä kysyttiin esityksen päätyttyä yhtä aikaa, kun taas yksi kysymys kysyttiin esityksen aikana niin, että esitys keskeytettiin kysymyksen ja tarran laittamisen ajaksi. Jälkikäteen arvioimme, että tämä saattoi sekoittaa joidenkin lasten toimintaa. Arvioimme, että olisi ollut järkevämpää kysyä kaikki kolme kysymystä erikseen. Kysymystä olisi voinut myös selkiyttää kuvan avulla, esimerkiksi asettamalla tunnetaulukon viereen kuvan tilanteesta, josta kyseisessä taulukossa kysytään. Lisäksi esityksen aikana olisi voitu käyttää tukiviittomia, mikä olisi voinut vähentää kielellisten haasteiden tuottamia väärinkäsityksiä.

Jäimme myös pohtimaan, ymmärtävätkö lapset hämmästyksen todellisen merkityksen, vaikka he tunnistavat kyseisen tunteen tunnetaulukon kuvan ilmeen perusteella. Aiemmin tehdyssä tutkimuksessa kävi ilmi, että pienillä lapsilla on kyky näyttää pelon tunne korteista, mutta puhuminen tunteesta on vielä vaikeaa (Denham & Couchoud 1990). Voisiko hämmästyks näyttäytyä lapsen näkökulmasta samankaltaisena, vaikeasti kuvailtavana tunteena kuin pelkokin, jolloin ymmärrys sen merkityksestä jäisi lapselle epäselväksi? Kysyttäessä lapset tunnistivat hämmästyksen kuvakortin ilmeestä nopeasti, mutta

toiseen kysymykseen useampi lapsi oli vastannut hämmästyksen sijaan ilon. Pohdimmekin, onko ilo tunteena lapsille helpompi tunne käsittää ja siksi myös todennäköisempi vastaus kyseiseen kysymykseen.

Tuloksiin saattoivat vaikuttaa myös lasten ikäerot. Osa pienemmistä lapsista ei ehkä ymmärtänyt kysymystä, tai kysyttyä tunnetta. Nuorimmat lapsista saattoivat olla juuri kolme vuotta täyttäneitä, kun taas vanhimmat jopa pian kuusi vuotta täyttäviä. Tutkimuksessamme emme huomioineet tarkemmin vastausten antajien ikää. Näin ollen emme pysty tarkalleen sanomaan, minkä ikäisiä tavoiteltujen vastausten antajat olivat ja vaikuttiko vastaajan ikä annettuun vastaukseen. Blankson ym. (2013, 20) tutkivat kolme- ja neljävuotiaiden lasten tunteiden tunnistamista. Tutkimustuloksissa ilmenee, että nelivuotiaat tunnistivat tunteita paremmin kuin kolmevuotiaat.

Aiemmin tehdyn tutkimuksen mukaan vanhemmat lapset tunnistivat kuvan tai käsinuken kautta kuvatun tunteen paremmin kuin nuoremmat lapset. Kolme- ja neljävuotiaat lapset tunnistivat parhaiten negatiivisen ja positiivisen tunteen eron. Todennäköisimmin surullinen ilme sekoitettiin vihaiseen ilmeeseen. Parhaiten lapset tunnistivat iloisen ilmeen. Vain kolmevuotiaat lapset sekoittivat surullisen ilmeen iloiseen. Myös pelottavan ilmeen kuvaileminen iloiseksi tai vihaiseksi oli vähäisempää neljävuotiailla. Kyky nimetä ja osoittaa tunteita korkeista kasvoista kasvoi iän myötä. (Denham & Couchoud 1990.)

Lasten tunneälyn kehitys on hyvin erilaisilla tasoilla 3–5-vuotiailla. Toiminnan sanoittaminen alkaa lapsilla kaksivuotiaana. Kolmevuotiaana lapsen aivoissa tapahtuu runsaasti kehitystä, kun ne kehittyvät kaikilta osa-alueiltaan. Nelivuotiaana lapsi osaa jo puhua, kävellä sekä tehdä arjen toimintoja sujuvasti, joten aivoilla on tilaa kokeilla uusia kokemuksia ja tuntemuksia. Nelivuotias lapsi myös kykenee jo keskittymään ja muistamaan paremmin oppimaansa. Toimintamallien ja tunnemaailman vakiintuminen tapahtuu kuuteen ikävuoteen mennessä. (Köngäs 2019, 91–95.)

Näistä opinnäytetyön luotettavuutta haastavista tekijöistä huolimatta, opinnäytetyö toi esiin tietoa nukketeatterin merkityksellisyydestä tunnekasvatuksen välineenä. Se vahvisti aiemmin tehdyissä tutkimuksissa ja opinnäytetyöissä

saatua tuloksia. Opinnäytetyö vahvisti Lasten kulttuurikeskus Vekkulan tietovarantoa nukketeatteritoiminnan merkittävydestä sekä tarjoaa jatkokehittämismahdollisuuden laajempaankin tunnekasvatuskokonaisuuteen.

## 8.2 Opinnäytetyön eettisyys

Koska opinnäytetyön kohderyhmä koostui alaikäisistä lapsista, tuli heidän vanhempiin informoida opinnäytetyöstä ja lasten osallistumisesta (ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019). Oli myös tärkeää, että ennen esitystä katsojille kerrottiin heidän ikätasonsa mukaisella tavalla, miksi he osallistuivat esitykseen kohderyhmänä ja mitä me havainnoimme esityksen aikana sekä arviointiasteikon avulla.

Alaikäisten, kuten kaikkien ihmisten tutkimuseettisiin kysymyksiin, liittyy osallistujien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Koska emme taltioineet esitystilannetta, emmekä keränneet katsojien henkilötietoja, riitti vanhempien informointi eikä muuta erillistä lupaa osallistua esitykseen tarvinnut. (ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.) Esityksemme aikana meidän oli varauduttava siihen, etteivät kaikki katsojat haluaisi osallistua esityksen toiminnalliseen osuuteen, tai joku haluaisi poistua esitystilasta kesken esityksen. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan kaikki osallistujat olivat mukana niin katsojina kuin toimijoina aktiivisesti.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019) tutkimuseettisten säännösten mukaan opinnäytetyömme ei vaatinut eettistä ennakoarviointilausuntoa, sillä emme keränneet kohderyhmän henkilötietoja. Opinnäytetyön toteuttamisessa ei ollut tarpeellista kerätä kohderyhmästä tietoja kuten lasten sukupuolta, nimiä tai tarkempaa ikää. Pyysimme katsojiksi 3–5-vuotiaiden varhaiskasvatusryhmiä, mutta emme kysyneet tarkemmin yksittäisten katsojien ikää.

## 8.3 Prosessin pohdinta

Opinnäytetyömme pääasiallinen hyödynsaaja on Lasten kulttuurikeskus Vekula. Opinnäytetyön avulla tuotimme heille tietoa nukketeatterista tunnekasvatuksen välineenä sekä uuden esityksen toteutettavaksi osana kulttuurikeskuksen toimintaa. Lisäksi opinnäytetyössä tuotettu tunnetaulukko tukee tunnekas-

vatustyötä esityksen yhteydessä. Myös lähialueen päiväkotiryhmät, jotka pääsivät kohdeyleisöksi, hyötyivät valmiista esityksestä. Esityksen tavoitteena oli herättää katsojissa ajatuksia tunteista ja kiinnostusta kulttuuria kohtaan.

Omalta osaltaan esitys tuki Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden mukaista kulttuuritoimintaa. Lasten kulttuurisen osaamisen edistäminen on yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 25).

Omaa oppimistamme pohtiessamme opinnäytetyöprosessin aikana itseohjautuvuus ja organisoimisen taidot korostuivat. Prosessin aikana varhaiskasvatustuolien työssä merkityksellinen tunnetaitoja koskeva tietovarantomme kasvoi. Ammatillisesta näkökulmasta yhteisen opinnäytetyön tekeminen kehitti myös kommunikaatio- ja yhteistyötaitojamme. Työskentelyn aikana keskinäiset luonteen eroavaisuutemme osoittautuivat vahvuudeksi. Yhteisen tavoitteen äärellä toisen tekijän tuki oli myös korvaamaton apu prosessin eteenpäin viemisessä. Prosessin aikana kummankin osaaminen ja sujuva keskinäinen yhteistyö tulivat tarpeeseen.

Molemmat esitykset menivät omien odotustemme mukaisesti. Esityksen aikainen toiminnallinen osallistava osuus meni hyvin. Saimme positiivista suullista palautetta työelämäohjaajalta ja esitystä katsomaan tulleilta varhaiskasvatustilailta.

#### **8.4 Jatkokehittämiskohteet**

Asiakas tarkastelee toimintaa erilaisesta näkökulmasta ammattilaiseen nähden, joten keskustelemalla asiakkaan kanssa pystytään luomaan paremmin asiakkaiden tarpeita vastaavia palveluita. Asiakaspalaute on olennaista muutoksessa onnistumisen ja ammatillisen kehittymisen näkökulmasta ja se auttaa tunnistamaan realistisesti esimerkiksi uusia kehittämisen tarpeita ja kohteita. (Salonen ym. 2017, 17, 62, 65.) Valmistamaamme kokonaisuutta olisi mahdollista kehittää edelleen keräämällä palautetta katsojilta. Prosessin aikana pyysimme varhaiskasvatusyksikön työntekijöiltä palautetta (liite 5) esityksen onnistumisesta, muttemme valitettavasti saaneet vastausta. Kehittämisen jatkumolle asiakaspalaute olisi olennaista. Palautetta olisi voinut kerätä myös

esimerkiksi haastattelemalla varhaiskasvattajia, mutta ajallisesti esitykset olivat järjestetty niin tiiviisti, ettei se meidän opinnäytetyössämme ollut mahdollista.

Lopullinen käsikirjoitus ja esityssuunnitelma olisi mahdollista siirtää Liikkuvan Vekkulan ohjelmistoon. Vaikka meidän esitystilanteessamme lavalla oli kiinteät lavasteet, ne eivät ole välttämättömiä varsinaisessa esityksessä. Tällöin esityksen vieminen esimerkiksi kouluihin tai päiväkoteihin olisi mahdollista.

Esityskokonaisuutta voisi laajentaa kehittämällä esityksen yhteyteen erilaisia toiminnallisia kokonaisuuksia ja ohjaustuokioita. Esitystä voitaisiin reflektoida esimerkiksi jatkotehtävien avulla, joissa lapsia ohjattaisiin piirtämään esityksestä mieleen jääneitä asioita. Myös tunnekortteja sekä sosiodramaattista leikkiä voitaisiin käyttää hyväksi esityksen pohjalta suunnitelluissa toiminnallisissa hetkissä. Toiminnallisissa hetkissä voidaan esimerkiksi näytellä uudelleen käsikirjoituksen kohtauksia jakaen lapsille eri rooleja, ja tarkastella näin hahmojen kokemia tunteita. Esityksen jälkeinen dialoginen keskustelu lasten kanssa voisi olla hyvä väline esityksen käsittelemiseen.

Tunnetaitoteeman ympärille kokonaan uusien käsikirjoitusten kehittäminen laajentaisi edelleen käytettävissä olevien menetelmien määrää Lasten kulttuurikeskus Vekkulan toiminnassa.

## LÄHTEET

- Aaltonen, E. & Vainio, S. 2020. Nukketeatteri tunnekasvatuksen tukena. Miten nukketeatteri soveltuu tunnekasvatuksen menetelmäksi 3–5-vuotiaiden varhaiskasvatukseen. Hämeen ammattikorkeakoulu. Sosionomi. Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020121628812> [viitattu 4.12.2022].
- Baric, M. 2009. Nukketeatteri taidekasvatuksen ja leikin välineenä. Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Ilo, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino, 36–39. Verkkoaineisto. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085414> [viitattu 8.5.2022].
- Baric, M. & Ruokonen, I. 2022. Nukketeatteri. Tie lapsen ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.) 2022. Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 117–129.
- Blankson, N., O'Brien, M., Leerkes, E., Marcovitch, S., Calkings, S. & Weaver, J. 2013. Developmental Dynamics of Emotion and Cognition Processes in Preschoolers. *Child development* 1, 346–360. Verkkoalehti. Saatavissa: <https://europepmc.org/backend/ptpmcrender.fcgi?accid=PMC3511641&blobtype=pdf> [viitattu 16.6.2022].
- Bukhalenkova, D., Veraksa, A., Gavrilova, M. & Kartushina, N. 2022. Emotion Understanding in Bilingual Preschoolers. *Behavioral sciences* 12, 115. Verkkoalehti. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 29.12.2022].
- Celume, M-P., Goldstein, T., Besançon, M. & Zenasni, F. 2020. Developing Children's Socio-Emotional Competencies Through Drama Pedagogy Training. An Experimental Study on Theory of Mind and Collaborative Behaviour. *Europe's Journal of Psychology* 4, 707–726. Verkkoalehti. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 19.12.2022].
- Denham, S. & Couchoud, E. 1990. Young preschoolers' understanding of emotions. *Child Study Journal* 3, 171–192. Verkkoartikkeli. Saatavissa: <https://denhamlab.gmu.edu/Publications%20PDFs/Denham%20&%20Couchoud%201990b.htm> [viitattu 28.12.2022].
- English Fairy Tales. 2020. The Glass of Milk Story in English. YouTube. Videoleike. Saatavissa: [https://www.youtube.com/watch?v=Qf1YS49hqp4&ab\\_channel=EnglishFairyTales](https://www.youtube.com/watch?v=Qf1YS49hqp4&ab_channel=EnglishFairyTales) [viitattu 27.12.2022].
- Helenius, A. & Lummelahti, L. 2018. Varhaiskasvatus. Perusteet. Helsinki: BoD - Books on Demand. E-kirja. Saatavissa: <http://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 22.5.2022].
- Heikkinen, H. 2001. Pohdintaa draamakasvatuksen perusteista. Teoksessa Korhonen, P. & Østern, A-L. Katarsis. Draama, teatteri ja kasvatus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 75–105.

Heikkinen, H. 2005. Draamakasvatus. Opetusta, taidetta, tutkimista. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hietikko, E. 2021. Tuotekehitystoiminta. 4. painos. Helsinki, Suomi: BoD - Books on Demand GmbH. E-kirja. [viitattu 14.12.2022].

Iltasto, 2022. Varhaiskasvatukseen osallistuminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://itlasto.fi/> [viitattu 15.12.2022].

Jokinen, T. 2010. Tuotekehitys. Aalto-yliopisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 2.1.2023].

Kasslin-Pottier, H. 2012. Näyttämöllä työyhteisö. Teatterin keinot kehittämissä. 2. painos. Helsinki: Infor Oy.

Koivuniemi, M., Kinnunen, S., Mänty, K., Järvenoja, H. & Näykki, P. 2021. Varhaiskasvatushenkilöstön käsityksiä lasten tunteiden säätelytaitojen kehittymisestä: käytäntöön integroitu koulutus ammatillisen kehittymisen tukena. *Journal of Early Childhood Education Research*, 10. Verkkolehti. <https://journal.fi/jecer/article/view/114166> [viitattu 24.5.2022].

Kopra, T. & Valve, T. 2018. Tutkimusmatka tunteisiin. Tunne- ja tietoisuustaitoja varhaiskasvatuksessa nukketeatterin avulla. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201803263804> [viitattu 7.12.2022].

Korošec, H. & Zorec, M. B. 2020. The impact of creative drama activities on aggressive behaviour of preschool children. *Research in education (Manchester)* 1, 62–79. Verkkolehti. Saatavissa: <https://doi.org.ezproxy.xamk.fi/10.1177/0034523719858219> [viitattu 20.6.2022].

Korošec, H. 2012. Playing with Puppets in Class. Teaching and Learning with Pleasure. Teoksessa Livija Kroflin. 2012. The Power of the Puppet. The UN-IMA Puppets in Education: Development and Therapy Commission Croatian Centre of UNIMA, 29-45. PDF-dokumentti. Saatavissa: [https://www.unima.org/wp-content/uploads/2016/10/The\\_Power\\_of\\_the\\_Puppet.pdf#page=26](https://www.unima.org/wp-content/uploads/2016/10/The_Power_of_the_Puppet.pdf#page=26) [viitattu 15.12.2022].

Köngäs, M., & Määttä, K. 2020. Pienten lasten hyvinvoinnin tukeminen päiväkodissa tunnesäätelyä ohjaamalla. *Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja*, 5. Verkkolehti. Saatavissa: [https://lacris.ulapland.fi/ws/portal-files/portal/16345684/KLK\\_ng\\_s\\_M\\_tt\\_.pdf](https://lacris.ulapland.fi/ws/portal-files/portal/16345684/KLK_ng_s_M_tt_.pdf) [viitattu 15.6.2022].

Köngäs, M. 2019. Tunneäly varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lasten kulttuurikeskus Vekkula. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kulttuurikeskusvekkula.fi/> [viitattu 4.6.2022].

Laaksonen, V. 2022. Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 2.12.2022].

- Lintunen, M-L. 2009. Itsenäinen taidemuoto. Suomalaisen nukketeatterin juurilla. Teoksessa Peltonen, L. & Tawast, M. 2009. Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 12–23.
- Montroy, J. J., Bowles, R. P., Skibbe, L. E., McClelland, M. M. & Morrison, F. J. 2016. The development of self-regulation across early childhood. *Developmental Psychology* 11, 1744–1762. Verkkolehti. Saatavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5123795/> [viitattu 12.12.2022].
- Mäntyneva, M. 2016. Hallittu projekti: Jäntevästä suunnittelusta menestykselliseen toteutukseen. 1. painos. Helsinki: Kauppakamari. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 14.12.2022].
- Nikiforidou, Z. & Stack, J. 2020. The wolf was only feeling hungry. Emotional understanding and embodied cognition through dramatic play. *International journal of early years education* 1, 50-62. Verkkolehti. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 22.12.2022].
- Nummenmaa, L. 2010. Tunteiden psykologia. Helsinki: Tammi.
- Nummenmaa, L. 2019. Tunnekartasto. Kuinka tunteet tekevät meistä ihmisiä. Helsinki: Tammi.
- Oleszkiewicz, A., Frackowiak, T., Sorokowska, A. & Sorokowski, P. 2017. Children can accurately recognize facial emotions from emoticons. *Computers in human behavior* 76, 372–377. Verkkoartikkeli. Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.07.040> [viitattu 28.12.2022].
- Ollikainen, T. 2020. Ymmärrä tunteesi. *Talentia-lehti*. Verkkoartikkeli. Saatavissa: <https://www.talentia-lehti.fi/ymmarra-tunteesi/> [viitattu 4.1.2022].
- Opetushallitus. 2022. Mitä on varhaiskasvatus? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus> [viitattu 7.5.2022].
- Pusa, T. 2009. Taide kestää elämän. Taiteen terapeuttisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Ilo, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino, 71–79. Verkkoaineisto. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085414> [viitattu 8.5.2022].
- Papunet. 2022. Kuvapankki. WWW-dokumentti. Päivitetty 18.10.2022. Saatavissa: <https://papunet.net/materiaalia/kuvapankki/> [viitattu 15.9.2022].
- Remer, R. & Tzuriel, D. 2015. "I Teach Better with the Puppet". Use of Puppet as a Mediating Tool in Kindergarten Education. An Evaluation. *American Journal of Educational Research* 3, 356-365. Verkkolehti. Saatavissa: <http://pubs.sciepub.com/education/3/3/15/> [viitattu 20.6.2022].
- Rusanen, S. 2008. Osallistavan teatterin lajeista. Teoksessa Korhonen, P. & Airaksinen, R. (toim.) Hyvä hankaus. Teatterilähtöiset menetelmät oppimisen ja osallisuuden mahdollisuuksina. Helsinki: Draamatyö, 24–31.

Salmi, K., Rajala, A. & Lipponen, L. 2022. Mielipahasta myötätuntoon - myötätuntotekojen rakentuminen varhaiskasvatuksessa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 1, 233–252. E-artikkeli. Saatavissa: <https://journal.fi/jecer/ar...114016/67214> [viitattu 14.12.2022].

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinon, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf> [viitattu 2.1.2023].

Seppänen, M. 2021. Tunnetaidot voimavarana: Opas sosiaali- ja terveysalalle. Jyväskylä: PS-kustannus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.227519> [viitattu 22.5.2022].

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. PDF-tiedosto. Saatavissa: [https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden\\_eettisen\\_ennakoarvioinnin\\_ohje\\_2020.pdf](https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf) [viitattu 17.6.2022].

Toivanen, T. 2009. Draamakasvatuksen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Ilo, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino, 30–35. Verkkoaineisto. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085414> [viitattu 7.1.2023].

Toivanen T. 2022. ”Mennäänkö me taas sinne ruumaan?”. Draaman riemua. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.) 2022. Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 105–114.

Van de Water, M. 2021. Drama in education. Why drama is necessary. *SHS Web of Conferences* 98, 2009. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20219802009> [viitattu 14.12.2022].

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2022. Opetushallitus. PDF-dokumentti. Päivitetty 24.3.2022. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet> [viitattu 22.5.2022].

Vilkko-Riihelä, A. & Laine, V. 2013. Mielen maailma 2. Kehityopsykologia. 5.–6. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

## Lasi maitoa

Henkilöt:

Kertoja

Heikki

Lotta

Lapsi

(Mies, Nainen, Ohikulkija)

### 1. Näytös

Alkumusiikki soi

Kertoja: Olipa kerran nuori poika nimeltä Heikki, joka oli todella köyhä. Aina koulun jälkeen Heikki kulki ympäri kylää myymässä tavaroita, jotta saisi rahaa ruokaan.

*Heikki kulkee ympäri näyttämöä laukku olallaan ja katselee ympärilleen.*

Heikki: Kyniä myynnissä! Paperia ja vihkoja! Tulkaa ostamaan!

Kuuluu vatsan kurinaa

*Heikki pysähtyy ja pitelee vatsaansa.*

Heikki: Voi, kun on nälkä. Pakko saada jotain myytyä. Kyniä myynnissä! Paperia ja vihkoja! Tulkaa ostamaan!

Kuuluu jälleen vatsan kurinaa

Heikki: Voih...

Kuuluu lasten iloista naurua

*Näyttämön reunalle tulee lapsinukke pallon kanssa. Poika lähestyy lasta.*

Heikki: Hei! Haluatko ostaa vihkoja tai kyniä? Tosi käteviä koulua varten.

Lapsi: Ei kiitos. Minulla on jo kaikki koulutarvikkeet. Tuletko pelaamaan hippaa?

Heikki: Hippaa, oi!

*Heikki mieltii hetken, mutta lannistuu sitten.*

Heikki: En minä voi. Minun pitää mennä myymään tavaroita.

Lapsi: Hmh, no minä leikin sitten itsekseni.

*Lapsinukke jää juoksentelemaan ja hypähtelemään. Heikki lähtee näyttämön poikki kauemmas.*

Heikki (lannistuneena): Kyniä myynnissä... Paperia ja vihkoja! Tulkaa ostamaan...

Lasten nauru lakkaa yhtäkkiä

*Lapsi kaatuu yllättäen.*

Lapsi: AUUU!

*Heikki rientää katsomaan, mikä lapsella on hätänä.*

Lapsi (voivottelee): Ai ai ai ai

*Lapsi yrittää nousta seisomaan, mutta kaatuu uudelleen.*

Lapsi: AUUU! Minun nilkkani!

*Heikki katselee lapsen nilkkaa ja pyörii tämän ympärillä.*

Heikki: Nilkkasi taisi venähtää, anna kun minä autan. (*Heikki katsoo näyttämön reunalle "muita lapsia"*) Tarvitaan jotakin, millä sitoa jalka, ja kylmää vettä.

*Heikki auttaa lasta.*

Heikki (*mumisten*): Kas niin. Vielä tuolta...

*Vähän ajan päästä lapsi nousee seisomaan.*

Heikki (*asiantuntevasti*): Juuri niin, noin on hyvä. Nyt sinun pitää mennä kotiin lepäämään. Älä laske jalalle täyttä painoa pariin päivään. Se tulee täysin kuntoon.

Lapsi: Jalka tuntuu jo nyt paremmalta. Kiitos avusta! Sinusta tulisi hyvä lääkäri.

Heikki (*innostuen*): Oikeasti? Lääkäri! Minustako?

*Lapsi poistuu näyttämöltä.*

*Heikki lähtee taas kulkemaan iloisena.*

Heikki (*innokkaasti*): Lääkäri... Lääkäri! Jos olen koulussa todella ahkera ja teen aina iltaisin läksyt ja sitten minusta tulisi lääkäri, voisin auttaa ihmisiä, saisin palkkaa ja kenenkään ei olisi enää nälkä. Minun täytyy saada nämä vihkot ja kynät kaupaksi, jotta voin maksaa koulutukseni.

*Heikki jatkaa myymistä innokkaasti.*

Heikki: Hei hyvä herra, saisiko olla tuliteriä kyniä tai vihkoja?

Mies: Ei kiitos, minä kun en osaa kirjoittaa edes omaa nimeäni.

Heikki: Hyvä rouva, ostakaa kauniita kyniä ja vihkoja!

Nainen: Ei kiitos, kirjuri hoitaa kaikkia kirjoitusasiani.

Heikki: Hei te siellä! Minulla olisi myynnissä upeita kyniä ja vihkoja!

Ohikulkija: Voi lapsi rakas, nykypäivänä kaikki kirjoittavat kirjoituskoneella. Ei kynillä ja vihkoilla mitään tee.

*Heikki näyttää lannistuneelta. Heikki palaa kotiinsa.*

Heikki: Voih, ehkä hän oli oikeassa. Mutta en aio lannistua, sillä miten muuten maksaisin opintoni lääkäriksi?

Vatsan kurinaa

*Heikki pitelee vatsaansa*

Heikki: Nälkä... ai niin. Onkohan minulla mitään syötävää?

*Heikki katselee tyhjiä ruoka-astioita.*

Heikki: Haa täällä on.... hyi pilaantuneita munia. Hyh!

*Heikki jatkaa etsimistä, kunnes luovuttaa.*

Surullista musiikkia

Heikki (*surullisesti*): Kauhea nälkä, eikä löydy murun murua. En ole saanut mitään myytyä eikä minulla ole rahaa. Ei minusta voi mitään lääkäriä tulla, en saa ikinä säästettyä tarpeeksi rahaa opiskelua varten. Mikä hölmö minä olenkaan.

*Heikki alkaa itkeä.*

### 1. näytös päättyy.

Kertoja: Heikki oli nälkäinen ja väsynyt. Hän olisi halunnut opiskella lääkäriksi, mutta ei jaksanut edes tehdä läksyjään, kun ei ollut saanut yhtään ruokaa.

Miltä luulet, että Heikistä tuntuu?

*Lapsia ohjeistetaan laittamaan tarra sen tunteen kohdalle, mitä he uskovat pojan tuntevan.*

VAIHTOEHDOT ILO, SURU, VIHA, HÄMMÄSTYS

### 2. näytös alkaa

Koputus

*Heikki koputtaa ovelle. Oven avaa Lotta.*

Heikki(*surullisesti*): Hei! Anteeksi, kun häiritsen. Voisinko saada lasin vettä. En ole syönyt, enkä juonut koko päivänä.

Lotta: Hei! Ohhoh, näytätpä sinä kurjalta. Odotapa hetkinen.

Heikki: En halua olla vaivaksi...

*Lotta poistuu ja palaa mukanaan lasi maitoa. Hän ojentaa maitoa Heikille, joka empii sen juomista.*

Lotta (*iloisesti*): Ole hyvä!

Heikki (*surullisesti*): Oi, maitoa. Mutta... ei minulla ole varaa maksaa sinulle tästä.

*Lotta nauraa hyväntuulisena.*

Lotta (*nauraen*): Ei tarvitsekaan, ota vain!

*Heikki juo maidon.*

Juomisen ääni

Heikki (*iloisesti*): Nam! Kiitos, se teki hyvää. Haluatkos ostaa koulutarvikkeita, voin tehdä hyvän tarjouksen.

Lotta (*nauraen*): Voisin minä pari kynää ostaa. Tule sisälle, niin katsotaan. Minä olen muuten Lotta.

Heikki: Mahtavaa. Minä olen Heikki.

*Lotta ja Heikki poistuvat yhdessä näyttämöltä.*

Kertoja: Ja niin Heikki sai uutta voimaa maitolasillisesta ja lähti iloisena myymään tavaraa. Iltaan mennessä hän oli saanut myytyä kaiken, mitä hänellä oli mukana ja seuraavana päivänä hän myi myös kaiken. Hän oli ahkera, teki koulutehtävät aina ajoissa ja ahkeroi niin, että sai rahaa säästettyä. Vuosien kuluessa Lotta ja Heikki kasvoivat aikuisiksi. Heistä tuli hyviä ystäviä. Lotta ja Heikki tapasivat usein kylällä, kunnes Heikki muutti toiseen kaupunkiin, eivätkä he nähneet toisiaan pitkään aikaan. Lotta jäi asumaan vanhaan kotikyttänsä.

Dramaattista musiikkia

Kertoja: Aikaa kului, ja vuosia myöhemmin Lotta sairastui vakavasti. Sopivaa hoitoa etsittiin pitkään. Lopulta Lotta oli vaarassa kuolla, ellei hyvää lääkäriä löytyisi. Pian Lotta oli niin voimaton, että hän joutui sairaalaan.

Ambulanssin ääni

*Sairaalarekvisiittaa. Lotta makaa sängyssä yllään sairaalamekko.*

*Sairaalan ääniä*

Kertoja: Vietettyään monta viikkoa sairaalassa Lotta heräsi.

*Heikki tulee Lotan luo lääkäriasussa.*

Lääkäri (Heikki): Joko voit paremmin?

*Lotta nousee sängystä.*

Lotta: Voin paljon paremmin, kiitoksia lääkäri, olet pitänyt minusta hyvää huolta. En olisi selvinnyt ilman sinua. *(Lotta epäröi)* Mutta olen huolissani eräästä asiasta. Olen ollut täällä sairaalassa niin pitkään, että se maksaa varmasti hurjan paljon. Pelkään ettei minulla ole riittävästi rahaa.

Dramaattista musiikkia

Lääkäri (Heikki): Ei hätää Lotta, siitä sinun ei tarvitse huolehtia. Sinä autoit minua silloin, kun tarvitsin apua. Nyt oli minun vuoroni puolestaan auttaa sinua.

Laskusi on maksettu jo vuosia sitten: lasilla maitoa.

*Lotta katselee Heikkiä ja tunnistaa tämän.*

Lotta: Kiitos Heikki!

*Lotta ja Heikki halaavat.*

*Kertoja: Sen pituinen se.*

Loppumusiikki soi

2. näytös päättyy.

*Lapsia ohjeistetaan jälleen laittamaan tarrat tunteen kohdalle.*

*Miltä luulet, että Lotasta tuntui, kun hän sai laskun ja huomasiikin, että se oli jo maksettu?*

*Entä miltä luulet, että Heikistä tuntui, kun Lotta auttoi häntä?*

| ILO | SURU | VIHA | HÄMMÄSTYS |
|-----|------|------|-----------|
|     |      |      |           |

Hei!

Teemme opinnäytetyötä yhteistyössä Lasten Kulttuurikeskus Vekkulan kanssa nukketatterin käytöstä varhaiskasvatusikäisten lasten tunnekasvatuksessa. Olemme valmistaneet opinnäytetyön osana lyhyen nukketatteriesityksen, jota lapsenne varhaiskasvatusryhmä on kutsuttu katsomaan. Esityksen kesto on n. 30 minuuttia ja esitysajankota on 22.9.2022.

Opinnäytetyön toteutukselle on myönnetty tutkimuslupa Mikkelin varhaiskasvatuksen puolelta. Esityksen aikana keräämme hieman tietoa lasten tunnistamista tunteista, mutta emme kerää minkäänlaisia henkilötietoja yleisöstä. Tiedonkeruu tapahtuu nimettömästi.

Mikäli teillä herää kysymyksiä esityksestä tai opinnäytetyöstä yleensä, meihin saa yhteyden sähköpostilla.


















Syysterveisin,

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat

Venla Laari [c\\*\\*\\*\\*\\*@edu.xamk.fi](mailto:c*****@edu.xamk.fi)









Annika Seppänen [c\\*\\*\\*\\*\\*@edu.xamk.fi](mailto:c*****@edu.xamk.fi)

1. ryhmä

| ILO   | SURU  | VIHA   | HÄMMÄSTYS   |
|---|---|--|---|
|    |    |  |    |
|   |        |  |     |


















1. MILTÄ HEIKISTÄ TUNTUU?

1. Ryhmä

| ILO  | SURU   | VIHA   | HÄMMÄSTYS   |
|--|--|--|---|
|   |   |    |    |
|       |  |    |   |

2. MILTÄ LOTASTA TUNTUU?

1. Ryhmä

| NÖ   | SURU   | VIHA   | HÄMMÄSTYS   |
|--|--|--|---|
|   |   |    |    |
| <br><br><br><br><br> | <br><br> | <br><br> |  |

3. MILTÄ HEIKISTÄ TUNTUI?

2. Ryhmä

| ILO  | SURU   | VIHA   | HAMMÄSTYS   |
|--|--|--|---|
|   |   |  |  |
|     |        |  |  |










1. MILTÄ HEIKISTÄ TUNTUU?

2. Ryhtymä

| LO  | SURU  | VIHA   | HAMMÄSTYS   |
|---|---|--|---|
|    |  |    |    |
|           |   |   |   |

2. MILTÄ LOTASTA TUNTUU?

2. Ryhmä

| ILO  | SURU  | VIHA   | HAMMÄSTYS  |
|--|---|--|--|
|   |  |  |   |
|           |  |  |    |

3. MILTÄ HEIKISTÄ TUNTUI?

Hei!

Kiitos yhteistyöstä opinnäytetyössämme. Toivoisimme Teiltä vielä kirjallista palautetta nukketeatteriesityksestä ja tunnetaulukosta. Sähköpostitse tai viestitse lähetetty vapaamuotoinen palaute auttaisi meitä opinnäytetyön raportoinnissa. Toivomme palautteessa tietoa, kuinka nukketeatteri mielestänne sopii tunnekasvatuksen välineeksi, ja millaisia ajatuksia esitys herätti lapsissa ja aikuisissa. Palautetta voi laittaa sähköpostiin [c\\*\\*\\*\\*\\*@edu.xamk.fi](mailto:c*****@edu.xamk.fi) tai tähän numeroon. Kiitos!

Syysterveisin Annika ja Venla

## Opinnäytetyön prosessitaulukko

| Ajankohta  | Läsnä  | Aihe  | Yhteenveto   |
|------------|--|---|--|
| 25.03.2022 | Annika Seppänen, Miia Damberg (Vekkula)              | Opinnäytetyön teosta ja aiheesta sopiminen  | Teemme opinnäytetyön yhteistyössä Lasten kulttuurikeskus Vekkulan kanssa aiheesta nukketatteri kasvatusvälineenä   |
| 25.05.2022 | Annika Seppänen, Venla Laari, Miia Damberg (Vekkula) | - Esityksen kohderyhmä<br>- Esityksen ajankohta<br>- Montako ryhmää esitystä tulee katsomaan?<br>- Roolien jako | Esityksen kohderyhmänä esim. kaksi 3–5-vuotiaiden päiväkotiryhmää. Esitys syyskuussa, Vekkulasta mahdollisuus saada kaksi henkilöä esiintymään/nukettamaan |
| 02.07.2022 | Annika Seppänen, Venla Laari, Miia Damberg (Vekkula) | Opinnäytetyön sopimus   | Sopimus kirjoitetaan elokuussa, jolloin ollaan yhteydessä myös päiväkotiin.  |
| 16.08.2022 | Annika Seppänen, Päiväkodin johtaja                  | Lapsiryhmien kutsuminen esitystä katsomaan<br>- Tutkimuslupahakemus ja vaihtolositoumus                         | Päiväkodista tulee kaksi ryhmää katsomaan esitystä. Palataan asiaan esityksen ajankohdasta.  |

|            |   |   |   |
|------------|---|---|---|
|            |   |   | Tutkimuslupahakemus lähetetty varhaiskasvatusjohtajalle.  |
| 22.08.2022 | Annika Seppänen, Venla Laari & Miia Damberg (Vekkula) | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Esitysaikataulun esityksen sopiminen</li> <li>- Esityksen järjestämiseen liittyvistä käytännön asioista sopiminen</li> <li>- Tilannekatsaus opinnäytetyön etenemiseen</li> </ul> | Ehdotetaan päiväkodille esityspäiviksi 22.9 ja 23.9.2022. Hankitaan itse puuttuva rekvisiitta esitykseen. Seuraava tapaaminen 7.9.2022 Vekkulassa, jolloin sovitaan tarkemmin rekvisiittan hankkimisesta, lavastuksesta ja muista esitykseen liittyvistä asioista |
| 07.09.2022 | Annika Seppänen, Venla Laari, Miia Damberg (Vekkula)  | <ul style="list-style-type: none"> <li>Rekvisiitta ja käytännön asiat</li> <li>- Käsikirjoituksen läpikäynti</li> <li>- Opinnäytetyösopimuksen allekirjoittaminen</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>Korjataan käsikirjoitukseen muutama asia</li> <li>- Nukketeatteri-esitys sovittu 22.9. molemmat ryhmät</li> <li>- Teemme itse osan rekvisiitasta, Miia tekee lääkäritakin nukelle</li> </ul>                               |

|            |   |   |  |
|------------|---|---|--|
| 20.09.2022 | Annika Seppänen, Venla Laari, Miia Damberg, Miisu (Vekkula) | Nukketeatteriesityksen harjoitukset Vekkulassa<br>- Esityksen läpimeno<br>- Äänien ajoittaminen<br>- Varsinaisen esityspäivän aika-<br>taulun suunnittelu               | Sovitaan että 22.9 paikalla ollaan kello 8.30<br>- Päätetään käydä esitys vielä kerran läpi ennen esitystä<br>- Sovitaan, että Venla ja Annika valmistelevat esityspaikan 21.9 |
| 21.09.2022 | Annika Seppänen, Venla Laari, Miisu (Vekkula)               | Esityspaikan valmistelu, rekvisiitan, katsomon ja esiintymisasujen osalta   | Esityspaikka ja rekvisiitta on valmiina tulevaan ensi-iltaan   |
| 22.09.2022 | Annika Seppänen, Venla Laari, Miia Damberg, Miisu (Vekkula) | - Kaksi esityskertaa varhaiskasvatusryhmille -<br>Viimeinen läpimeno ennen varsinaista esitystä -<br>Esitystilanteen onnistumisen reflektointi yhdessä työryhmän kanssa | - Esitykset kello 9.30 ja 10.15<br>- Kirjoitettiin ylös havaintoja ja reflektoituja asioita esitystilanteesta<br>- Aloitetaan seuraavaksi opinäytetyön raportin työstäminen    |